

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI DIN CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE GEOGRAFIE

TEZĂ DE DOCTORAT

~ REZUMAT ~

DEPRESIUNEA IARA-HĂȘDATE.

STUDIU DE PLANNING TERITORIAL

Coordonator științific,

Prof. univ. dr. emerit Vasile SURD

Doctorand,

Sandu-Ciprian MOLDOVAN

**Cluj-Napoca
2014**

CUPRINS

INTRODUCERE	3
PARTEA I. TEORIE ȘI METODOLOGIE	5
I.1. Conceptul de planificare teritorială	5
I.1.1. Principiile planificării teritoriale la nivel regional	11
I.2. Planificarea teritorială la nivelul Uniunii Europene	12
I.3. Planificarea teritorială la nivelul României	19
PARTEA A II-A. ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE	27
Cap. II.1. Caracteristici fizico-geografice	27
II.1.1. Contextul teritorial, așezarea și limitele	27
II.1.2. Geologia	31
II.1.3. Relieful	36
II.1.4. Clima	39
II.1.5. Rețeaua hidrografică	41
II.1.6. Vegetația	43
II.1.7. Fauna	44
II.1.8. Solurile	44
II.1.9. Starea mediului	48
II.1.10. Riscurile naturale	56
II.1.10.1. Riscurile geologice – geofizice	60
II.1.10.2. Riscurile climatice	60
II.1.10.3. Riscurile hidrologice	63
II.1.10.4. Riscurile geomorfologice	67
Cap. II.2. Populația	75
II.2.1. Dinamica populației	75
II.2.2. Mișcarea naturală a populației	82
II.2.2.1. Natalitatea	82
II.2.2.2. Mortalitatea	84
II.2.2.3. Sporul natural	86
II.2.3. Mișcarea migratorie a populației	88
II.2.3.1. Imigrația	88
II.2.3.2. Emigrația	90
II.2.3.3. Sporul migratoriu	93
II.2.4. Structuri demografice	95
II.2.4.1. Structura populației pe sexe	95
II.2.4.2. Structura populației pe grupe de vârstă	96
II.2.4.3. Structura etnică	98
II.2.4.4. Structura confesională	99
II.2.4.5. Structura socio-economică	99
II.2.5. Densitatea populației	102
II.2.6. Riscurile demografice	104
II.2.6.1. Îmbătrânirea demografică	105
II.2.6.2. Mortalitatea infantilă	108
II.2.6.3. Indicele de dependență	109
Cap. II.3. Economia	111

II.3.1. Resursele subsolului	111
II.3.2. Agricultura	112
II.3.3. Utilizarea terenurilor	114
II.3.4. Industria	120
II.3.5. Serviciile	121
II.3.6. Turismul	121
II.3.7. Riscurile antropice	160
II.3.7.1. Riscurile tehnologice	160
II.3.7.2. Riscurile datorate activităților de transport	163
II.3.7.3. Riscurile datorate activităților de locuire	165
Cap. II.4. Așezările	166
II.4.1. Tipologia așezărilor	166
II.4.1.1. Tipologia așezărilor după mărimea geodemografică	166
II.4.1.2. Tipologia așezărilor după structura vetrei	169
II.4.1.3. Tipologia așezărilor după textura vetrei	170
II.4.1.4. Tipologia așezărilor după altitudine	170
II.4.2. Instituții și dotări cu rol polarizator	172
II.4.2.1. Instituții și dotări administrative	173
II.4.2.2. Instituții și dotări educaționale	180
II.4.2.3. Instituții și dotări medico-sanitare	182
II.4.2.4. Instituții și dotări culturale	184
II.4.2.5. Instituții și dotări ecleziastice	185
II.4.2.6. Instituții și dotări financiar-bancare și de asigurări	187
II.4.2.7. Dotările de transporturi	187
II.4.2.8. Dotările de telecomunicații	190
II.4.2.9. Dotările comerciale	191
II.4.2.10. Dotările agro-silvice	192
II.4.2.11. Dotările sportive și de recreere	193
II.4.3. Rangul așezărilor	195
II.4.4. Accesibilitatea așezărilor	203
Cap. II.5. Infrastructuri și rețele edilitare	207
II.5.1. Infrastructura rutieră	207
II.5.2. Rețele edilitare	210
II.5.2.1. Infrastructura de alimentare cu apă	210
II.5.2.2. Infrastructura de canalizare	215
II.5.2.3. Alimentarea cu energie electrică	217
II.5.2.4. Alimentarea cu gaze naturale și energie termică	218
Cap. II.6. Analiza SWOT	223
PARTEA A III-A. STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ, PROPUNERI, OBIECTIVE, PROIECTE	226
PARTEA A IV-A. CONCLUZII	247
BIBLIOGRAFIE	251
ANEXE	270

INTRODUCERE

Prezentul studiu reprezintă o abordare de planificare teritorială cu referire la Depresiunea Iara-Hășdate, județul Cluj.

Pornind de la prezumția că orice spațiu locuit este în permanență perfectibil, am încercat prin lucrarea de față să prefigurăm un proiect de amenajarea teritoriului destinat să elimine disfuncțiile sesizate și să ofere o « proiecție » posibilă despre modul în care « locuri » și « spații » din Depresiunea Iara-Hășdate, județul Cluj, ar putea căpăta o destinație superioară astfel încât să satisfacă exigențele de eficiență, confort și modernitate impuse de societatea secolului XXI.

PARTEA I. TEORIE ȘI METODOLOGIE

I.1. Conceptul de planificare teritorială

În condițiile dezvoltării actuale a societății, caracterizată prin creșterea explozivă a populației, progresul economic și accentuarea presiunii asupra mediului, care a dus la o deteriorare din ce în ce mai pregnantă a relațiilor om - natură, la care se adaugă numeroase conflicte de interese la nivel teritorial, tot mai numeroase discipline științifice și specialiști din variate domenii se implică în procesul extrem de complex de optimizare a raporturilor dintre componentele naturale și cele antropice în scopul îmbunătățirii gradului de organizare a teritoriului, a creșterii bunăstării și a realizării unor dezvoltări pozitive.

Planningul rural se încadrează planningului local, având un set propriu de obiective, probleme și strategii, în funcție de specificul categoriei spațiale geografice pe care se bazează - așezarea rurală. **Dezvoltarea locală** se referă la concepțiile necesare privind dezvoltarea unei așezări date și a împrejurimilor sale imediate (extravilanul).

O "regiune", în termeni de planificare, poate fi administrativă sau, cel puțin parțial, funcțională, și este probabil să includă o rețea de așezări și zone asemănătoare. În majoritatea țărilor europene, planurile regionale și naționale direcționează „spațial” dezvoltarea unor centre urbane, în scopul de a sprijini și de a gestiona regiunea în funcție de nevoile specifice, de exemplu, sub forma policentrismului (Pascariu, 2001).

I.1.1. Principiile planificării teritoriale la nivel regional

Principiile Directoare pentru Dezvoltarea Teritorială Durabilă, conform concluziilor Conferinței Europene a Miniștrilor responsabili cu Amenajarea Teritoriului, de la Hanovra, din 7-8 septembrie 2000, sunt: Promovarea coeziunii teritoriale prin intermediul unei dezvoltări socio-economice echilibrate și de îmbunătățire a competitivității; Promovarea încurajării dezvoltării generate de funcțiunile urbane și de îmbunătățirea relațiilor dintre orașe și sate; Promovarea unor condiții de accesibilitate mai echilibrate; Facilitarea accesului la informație și cunoaștere; Reducerea degradării mediului; Valorificarea și protecția resurselor și patrimoniului natural; Valorificarea patrimoniului cultural ca factor de dezvoltare; Dezvoltarea resurselor energetice în menținerea securității; Promovarea unui turism de calitate și durabil; Limitarea preventivă a efectelor catastrofelor naturale; Intervențiile specifice și soluțiile propuse prin politicile de planificare teritorială depind în întregime de nevoile fiecărei regiuni și ale fiecărui stat.

I.3. Planificarea teritorială la nivelul României

La nivelul României, activitatea de dezvoltare teritorială este coordonată de Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, prin Direcția Generală Dezvoltare Teritorială. Activitățile derulate urmăresc dezvoltarea durabilă, echilibrată a teritoriului național, întărirea coeziunii economice, sociale și teritoriale, creșterea policentrică echilibrată a așezărilor umane, protejarea și promovarea patrimoniului național, precum și creșterea calității locuirii în cadrul așezărilor umane (MDRAP, 2014).

PARTEA A II-A. ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE

II.1. Caracteristici fizico-geografice

II.1.1. Contextul teritorial, așezare și limite

Prin poziția sa compartimentul central-sudic al județului Cluj, spațiul geografic care face obiectul investigației noastre - suprapus în cea mai mare parte depresiunii Iara-Hășdate și culoarului Vlaha-Săvădisla-Luna de Sus și arealului montan și submontan care-l bordurează periferic și integrând arealul complet a șase unități administrativ-teritoriale (Băișoara, Ciurila, Iara, Petreștii de Jos, Săvădisla și Tureni) – se situează la contactul a două regiuni geografice majore cu potențial geografico-turistic complex și complementar: Munții Apuseni și Depresiunea colinară a Transilvaniei.

II.1.2. Geologie

În cuprinsul spațiului depresionar apare o mare varietate de roci, care imprimă reliefului aspecte specifice (fig. 2). *Fundamentul cristalin*, situat în parte la suprafață, în parte acoperit de formațiuni sedimentare mezozoice și cainozoice, este reprezentat prin formațiuni metamorfice din seria Baia de Arieș.

Peste acest fundament se găsesc *depozite de roci mezozoice*, datorate scufundării concomitente a complexului depresionar și a Bazinului Transilvaniei care a avut loc în Cretacicul Superior. Cele mai importante depozite din spațiul depresionar sunt reprezentate prin roci paleogene și neogene ce apar pe suprafețe mai extinse. Paleogenul cuprinde toată seria formațiunilor geologice specifice dispuse în faciesuri continentale și marine.

În ansamblu, rocile puțin rezistente constituie un suport favorabil proceselor de eroziune, succesiunea acestora înlesnind procesele de versant, în special alunecările de teren și fenomenele torențiale. Depozitele din luncă se situează predominant în domeniul de acțiune al eroziunii fluviale.

II.1.3. Relieful

Dezvoltarea depresiunilor de contact (subsecvente) la marginea estică a Munților Apuseni este aproape tipică la nord de cele două apofize ale Munților Trascău, Culmea Sănduleștilor (Culmea Săndului, modelată pe calcare și ofiolite mezozoice) și Culmea Petreștilor (alcătuită în cea mai mare parte din șisturi cristaline). Depresiunea Vlaha-Săvădisla este considerată adesea și culoar, aceasta datorită lărgimii sale mai reduse, încadrată de versanții abrupti ai Munților Gilău și Dealurilor Feleacului, diferiți însă ca altitudine și face trecerea dinspre Culoarul Someșului Mic spre Depresiunea Iara – Hășdate. Depresiunea/Culoarul Vlaha-Săvădisla prezintă o modelare destul de accentuată, fapt datorat argilelor vârgate inferioare eocene în care a fost sculptat.

II.1.4. Clima

Climatul depresiunii este considerat de tranziție (*Geografia României, 1983*) între climatul montan continental moderat și cel cu nuanțe excesive în spațiul depresionar. Temperatura medie anuală se situează în intervalul 6-8° C, cu amplitudini termice de 22°C (-4°C în ianuarie și +18°C în iulie), care favorizează creșterea intensității proceselor de dezagregare, mai ales pe versanții cu expoziție sudică, caracterizați prin amplitudini mai mari. Valorile absolute ale temperaturii au fost înregistrate la Iara și anume: -32,4°C în 5 ianuarie 1942 și +37,8°C în 30 august 1950.

II.1.5. Rețeaua hidrografică

Teritoriul studiat este drenat de o rețea hidrografică destul de bine dezvoltată (fig. 6), reprezentată prin afluenții de pe partea stângă ai Arieșului, Iara (cu un debit mediu de 2,8 m³/s), Hășdate (sub 1 m³/s), Pârâul Racilor și de Feneș (afluent de dreapta al Someșului Mic) la care se adaugă o serie de afluenți: Ierța și pâraiele Almășani, Caprei, Făgetului, Cacovei pentru Iara; văile Sălicei, Săliștei, Livezii și pâraiele Ciurilei, Pruniș, Micuș, Negoteasa, Filea, Bogdănești și Hășmașului pentru Hășdate. Cei mai mulți dintre afluenții râurilor Iara și Hășdate care își au izvoarele în zona depresionară au caracter semipermanent sau chiar intermitent. Alimentarea râurilor se face din precipitații și mai puțin din apele subterane, care contribuie la menținerea debitului minim.

II.1.6. Vegetația

În funcție de formele de relief și de condițiile climatice existente, vegetația caracteristică Depresiunii Iara - Hășdate este foarte diversificată, fiind caracterizată prin diferențieri în plan orizontal și vertical. Aspectul general al vegetației este o reflectare a condițiilor fizico-geografice actuale și trecute, pe lângă care se impun modificările provocate de factorii antropici prin diferite activități. Astfel, vegetația naturală a fost în mare parte înlăturată și apoi înlocuită pe unele suprafețe cu vegetație de cultură, modificând astfel echilibrul natural al proceselor de modelare. Vegetația naturală apare sub forme zonale reprezentate prin etajul nemoral și cel boreo-nemoral (de amestec) și prin forme azonale.

II.1.7. Fauna

Fauna de mare interes vânătorească se concentrează în unitățile montane (urs, mistreț, cerb, cocoșul de munte etc.), dar și în pădurile de deal și depresiune (câprioară).

În pădurile de rășinoase păsările au reprezentanți tipici: ierunca, pițigoii de brădet și pițigoii de munte, buha, mierla, bufnița, corbul, ciocănitorea de pădure, etc. În pădurile de fâgete trăiesc: șoarecele gulerat, viezurele, pârșul, lupul, vulpea, nevăstuica, ursul brun, jderul de pădure, cerbul, mistrețul, iepurele și veverița. Căprioara este mai des întâlnită, însă în pădurile de stejar decât în fâgete.

II.1.8. Solurile

Prin poziția pe care o ocupă în zona de interferență dintre geosfere, solul mijlocește relațiile, interacțiunile și schimburile dintre acestea fiind un component fundamental al mediului geografic. Totodată, prin caracteristicile sale, oglindește peisajul geografic și evoluția acestuia datorită sensibilității de receptivitate față de factorii externi (naturali și antropici).

Diversitatea mare a factorilor fizico-geografici din sectorul de interfață al Depresiunii Iara – Hășdate, îndeosebi a condițiilor litologice și de relief, dar pe fondul condițiilor bioclimatice generale, au determinat formarea unui înveliș pedologic foarte variat, atât în ce privește tipurile de sol întâlnite, cât și distribuția lor în spațiu.

II.1.9. Starea mediului

Subcapitolul vizează analiza principalelor surse de impact și modul de propagare a acestuia către receptori, scopul ultim fiind determinarea calitatii/gradului de afectare a componentelor naturale în funcție de activitățile derulate în cadrul sistemului teritorial analizat.

Calitatea apei

La nivelul județului Cluj, deci și în sistemul teritorial analizat, se efectuează evaluarea calității apelor de suprafață conform Legii Apelor 107/1996 cu modificările ulterioare, utilizându-se metodologiile privind sistemele de clasificare și evaluare globală a stării apelor de suprafață recomandate prin Directiva Cadru a Apei (2000/60/CEE) și elaborate de către INCDPM București.

Printre cele mai importante surse de impact asupra calității apei în arealul analizat, menționăm: zonele cele mai expuse riscului de afectare a calității apei sunt cele cu activitate minieră și cele urbanizate; în cazul zonelor miniere, cel mai mare pericol pentru calitatea apei este poluarea cu metale grele. Corpurile de apă care trec prin zone cu vechi galerii sau halde de steril, preiau o serie de ape de mină cu pH acid și ioni metalici; apele uzate asociate industriei miniere afectează și calitatea apelor freactice din vecinătatea acestora; apele uzate menajere, care, în lipsa unor sisteme de epurare, se constituie într-un real pericol pentru calitatea apei; depozitățile neconforme de deșeuri, de multe ori în albia râurilor și pârâurilor.

Calitatea aerului

Sursele de poluare atmosferică în sistemul teritorial analizat pot fi asociate cu: activități casnice specifice așezărilor umane – încălzire rezidențială, preparare hrană; activitățile agricole și zootehnice din gospodăriile situate atât în interiorul, cât și în exteriorul zonelor rezidențiale; activități industriale; traficul rutier.

Având în vedere intensitatea totuși redusă a activităților derulate la nivelul localităților analizate, se poate aprecia că aerul în zona acestora este în stare naturală, nefiind afectat semnificativ de activități umane.

Zgomot și vibrații

În zonele populate, în general, cele mai frecvente surse de zgomot și vibrații sunt traficul rutier, activitățile de construcții și demolări, activități agricole mecanizate și anumite activități industriale.

Mărimea unităților teritorial administrative vizate, intensitatea traficului rutier și a activităților industriale actuale, ne pot conduce către concluzia că localitățile din Depresiunea Iara-Hășdate nu se confruntă cu probleme în ceea ce privește zgomotul și vibrațiile, astfel încât acestea nu se constituie în surse de disconfort pentru populația locală.

Calitatea solului

În rapoartele privind starea mediului în județul Cluj nu există informații cantitative cu privire la gradul de afectare a solului în comunele din depresiunea Iara-Hășdate.

Analiza efectuată a pus însă în evidență anumite forme de afectare a solului și anume: suprafețe de teren afectate de anumite procese de versant, pe baza unui fond litologic dominat de roci flișoide și argiloase; suprafețe de teren afectate ca efect al activităților umane, respectiv în zona de infiltrare a apelor de mină, calitatea naturală a solului este modificată semnificativ.

Calitatea componentei biotice

Depresiunea analizată face parte din punct de vedere biotic din zona etajului nemoral, în cea mai mare parte în subetajul fagului, iar la altitudinile maxime – subetajul pădurilor de amestec de rășinoase cu fag.

Datorită activității agro-pastorale seculare, la momentul actual majoritatea covorului vegetal este format din pajiști montane semi-naturale, caracteristice acestor subetaje de vegetație, predominant pășuni și fânețe edificate dominate în general de *Trisetum flavescens*.

Managementul deșeurilor

Odată cu implementarea Sistemului Integrat de Gestiune a Deșeurilor în județul Cluj, situația managementului deșeurilor s-a îmbunătățit considerabil.

Conform SMID Cluj, comunele din spațiul depresionar nu fac parte din aceeași zonă deservită de SMID, respectiv: Comunele Tureni și Săvădisla și Ciurilafac parte din zona 1 Feleacu; Comunele Băișoara, Iara, Petreștii de Jos fac parte din zona 3 Mihai Viteazu

II.1.10. Riscuri naturale

Riscurile reprezintă, de regulă, pericole dificil de evaluat și doar parțial predictibile. Acestea prezintă două aspecte: ele exprimă în același timp atât probabilitatea producerii unor pagube cât și o serie de comportamente umane legate de declanșarea și prevenirea riscurilor, precum și administrarea eventualelor pagube produse.

II.1.10.1. Riscurile geologice – geofizice

În cazul riscurilor geologice – geofizice, cauza cutremurelor și a vulcanilor o reprezintă migrarea plăcilor tectonice și respectiv acumularea unei cantități foarte mari de energie radioactivă în scoarța terestră, la diferite adâncimi, dar când se va face „prea plinul” și când se va declanșa fenomenul, încă nu se poate preciza cu certitudine

Din punct de vedere seismic perimetrul Depresiunii Iara – Hășdate se încadrează, în conformitate cu Normativul P 100-92, în zona de pericolozitate F, ceea ce corespunde, în cazul declanșării unui cutremur de pământ, unui risc mic de producere a pagubelor.

II.1.10.2. Riscurile climatice

Climatul depresiunii este considerat de tranziție (*Geografia României, 1983*) între climatul montan continental moderat și cel cu nuanțe excesive în spațiul depresionar.

Influența cea mai importantă a acestui tip climat se concretizează prin generarea de noi riscuri, de această dată de ordin hidrologic, care se reflectă în creșterea nivelurilor și a debitelor superficiale ale râurilor și lacurilor, ale căror cote depășesc cu mult nivelul normal, determinând procese intense de eroziune pe versanți și în albiile râurilor; la rândul lor, acestea se reflectă în creșterea scurgerii superficiale și a scurgerii solide, în ridicarea nivelului pânzei freatice până la depășirea suprafeței topografice, determinând exces de umiditate, procese de desalinizare a solurilor, fenomene de băltire, inundații, uneori, cu caracter catastrofal, scoțându-se din circuitul agricol suprafețe întinse de teren.

II.1.10.3. Riscurile hidrologice

O influență deosebită asupra riscurilor hidrice o reprezintă nivelul de bază din ce în ce mai coborât reprezentat de râul Iara care determină astfel o eroziune torențială tot mai intensă, facilitată și de prezența proceselor gravitaționale, de tipul alunecărilor de teren sau curgerilor de noroi. Acestea au condus în timp la o lărgire a bazinetelor de recepție ale organismelor torențiale, transformându-le în bazine suspendate. Împreună cu afluenții lor, Iara și Hășdatele asigură un drenaj bun al apelor de suprafață, având caracteristici asemănătoare râurilor de munte, cu văi înguste și pante ridicate ale scurgerii, îndeosebi în zona Băișoara (pentru râul Iara). Alimentarea râurilor se face din precipitații și mai puțin din apele subterane, care contribuie la menținerea debitului minim.

II.1.10.4. Riscurile geomorfologice

A. Procese de eroziune în suprafață: Eroziunea în cazul pășunilor și fânețelor – se manifestă prin denudație peliculară, șiroiri și ravenații incipiente; *Eroziunea în cazul livezilor și terenurilor arabile* – apare îndeosebi pe versanții slab înclinați, cu orientare nordică și nord-estică.

B. Procese de eroziune torențială și fluvială: Eroziunea torențială – are ca efecte îndepărtarea păturii de sol sau modificarea acesteia până la atingerea stadiului de erodisol (tipic, rendzinic, pseudorendzinic, litic), iar roca este afectată de organismele torențiale cu evoluție rapidă ce pot fragmenta terenurile sau interfluviile; *Eroziunea regresivă (fragmentarea teraselor și a interfluviilor)* - afectează într-o primă fază podurile teraselor, manifestându-se prin înaintarea ogașelor și ravenelor de pe versanți. Apare mai ales în vecinătatea localității Băișoara, unde procesele de ravenație se extind foarte rapid, dar și în arealul carierei de la Făgetu Ierii, unde apar procese complexe de degradare; *Eroziunea laterală și surpările de maluri* – constă în săparea malurilor cursurilor de apă, proces ce are loc concomitent cu aluvionarea albiei și devine tot mai activ pe măsură ce se atenuază eroziunea de adâncime.

C. Procese de mișcare în masă: Curgeri noroioase - se formează îndeosebi primăvara, în cazul producerii unor ploii torențiale; *Procese de alunecare* - comunele Ciurila, Petreștii de Jos și Tureni sunt afectate de alunecări de teren (tab. 3), iar pentru comunele Săvădisla, Iara și Băișoara se remarcă un potențial de producere scăzut al alunecărilor de teren; *Solifluxiunea* - constă în deplasarea lentă, superficială a păturii de sol afânat și înmuiat, pe versanții despăduriți cu înclinare de 5-15° și orientare nordică, nord-estică și nord-vestică; *Procese de tasare* – afectează îndeosebi versanții vestici și sud-vestici din extremitatea estică a Depresiunii Iara – Hășdate, dar și în cazul carierelor din spațiul depresionar, ducând cel mai adesea la forme de sufoziune cu diferite grade de intensitate; *Surpări, căderi de pietre, curgeri de bolovani* - corespund dezagregărilor, desprinderii, rostogolirii și surpării rocilor de pe versanți până la poalele acestora, unde se acumulează sub formă de conuri, tăpșane sau poale de pietre.

Cap. II.2. Populația

Depresiunea Iara – Hășdate a fost intens umanizată încă din cele mai vechi timpuri, așa cum demonstrează descoperirile arheologice, care certifică existența unor așezări încă din neolitic, epoca bronzului, epoca fierului (Hallstatt și Latene), precum și din antichitatea daco-romană. Prezența populației este atestată și de surse scrise din Evul Mediu, când localitățile sunt menționate în diverse documente.

II.2.1. Dinamica populației

În anul 1850, populația celor șase comune din arealul studiat (conform diviziunii administrativ-teritoriale actuale) număra 18.865 de locuitori. Comunele cele mai mari erau Iara și Săvădisla, cu peste 4.000 de locuitori, în vreme ce Băișoara, Ciurila și Petreștii de Jos aveau sub 3.000 de locuitori, cu un minim la Băișoara, de doar 2.037 locuitori. Se constată că populația la nivelul întregii regiuni înregistrează o creștere constantă și continuă, o tendință care exista probabil și anterior recensământului din 1850 și care continuă până în 1956, cu mici sincope, dar și cu o posibilă ”stagnare” în perioada interbelică și imediat după primul război mondial, din cauze diverse.

În toate comunele, declinul cel mai accentuat s-a produs în intervalul 1977-1992, pe fondul degradării constante a vieții din mediul rural și a cererii de forță de muncă din mediul urban, cu precădere la Cluj-Napoca și Turda.

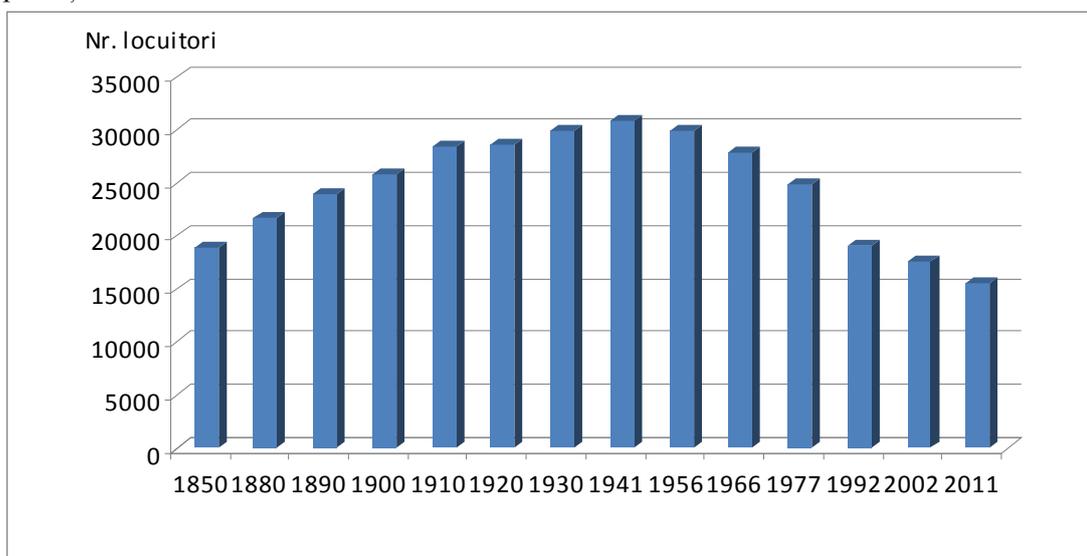

Figura 10. Dinamica populației din Depresiunea Iara-Hășdate în perioada 1850-2011.

Sursa: INS, RPL 2011 și www.kia.hu.

II.2.2. Mișcarea naturală a populației

II.2.2.1. Natalitatea

În perioada 1990-2013, rata natalității a scăzut constant și continuu în comunele din Depresiunea Iara-Hășdate. Anul de referință este 1990, când încă se mai mențineau valorile relativ ridicate ale natalității din perioada comunistă, când regimul încuraja prin toate mijloacele o valoare ridicată a natalității. Chiar și așa, valoarea ratei natalității din 1990 de la nivelul întregii regiuni analizate, 13,2‰, este mult mai coborâtă decât cea din anii anteriori sau decât cea de la nivel național. Și la nivelul comunelor, se înregistrau diferențe relativ mari, de exemplu între Ciurila (16,7‰) și Tureni (10,8‰).

II.2.2.2. Mortalitatea

Spre deosebire de natalitate, mortalitatea este mai puțin dependentă de condițiile economice de moment, fiind determinată de cauze general cunoscute. În primul rând, în cazul de față, valorile mai ridicate și destul de constante ale ratei mortalității sunt generate de o anumită structură pe grupe de vârstă, cu o pondere tot mai ridicată a persoanelor de vârstă înaintată.

II.2.2.3. Sporul natural

Întrucât rata mortalității a fost relativ constantă sau a variat relativ puțin în intervalul 1990-2013, sporul natural a fost determinat în primul rând de variația ratei natalității. Încă din 1990, la nivelul regiunii analizate (figura 11), sporul natural înregistra o valoare negativă, de - 5,7‰. În anii următori, valoarea a scăzut și mai mult, atingând - 12,9‰ în 1995 și - 14,1‰ în 2002, când s-a înregistrat minimul absolut. După 2002, valorile au variat între - 8,8‰ (în 2007) și - 13,3‰ în 2005.

Se observă în ultimii ani o ușoară ameliorare a valorilor ratei sporului natural, care a ajuns la - 10,5‰ în anul 2013.

Tabelul 9. Evoluția ratei natalității în comunele din Depresiunea Iara-Hășdate în perioada 1990-2013.
Sursa: INS, baza de date TEMPO-online.

Comuna/Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Băișoara	13.3	10.7	9.3	11.0	7.7	13.2	11.1	8.7	7.8	7.0	10.0	7.0	5.7	6.2	8.3	6.7	11.4	4.3	7.3	7.8	3.5	4.9	4.5	4.6
Ciurila	16.7	10.3	5.9	8.5	5.0	7.0	8.3	11.4	9.6	13.1	8.1	11.9	8.2	10.2	6.9	2.7	9.0	10.3	8.9	12.1	10.7	4.7	13.0	9.2
Iara	12.7	10.5	10.1	10.4	7.9	7.1	8.7	10.1	11.4	7.9	9.1	9.2	5.5	6.9	5.9	6.3	6.3	7.9	5.6	7.2	5.4	4.6	5.3	7.5
Petreștii de Jos	14.0	12.8	8.6	10.8	8.5	6.4	7.3	7.5	4.4	9.8	5.4	9.3	6.2	9.5	2.7	5.5	3.9	7.9	6.3	7.2	6.0	3.1	4.2	3.8
Săvădisla	13.6	8.2	10.2	7.4	9.9	7.1	5.9	5.1	7.2	7.5	7.3	7.8	3.8	6.8	7.9	7.5	7.5	6.8	5.4	9.6	7.9	6.1	7.9	8.6
Tureni	10.8	11.0	11.6	6.1	13.3	8.8	9.3	10.7	11.5	9.9	9.7	8.4	3.8	7.6	6.9	8.2	8.7	8.3	6.0	8.0	8.1	9.0	8.2	6.7
Total	13.2	10.3	9.6	9.0	9.0	8.1	8.2	8.6	8.9	8.6	8.3	8.7	5.2	7.5	6.6	6.5	7.6	7.4	6.2	8.5	6.8	5.5	7.0	7.1

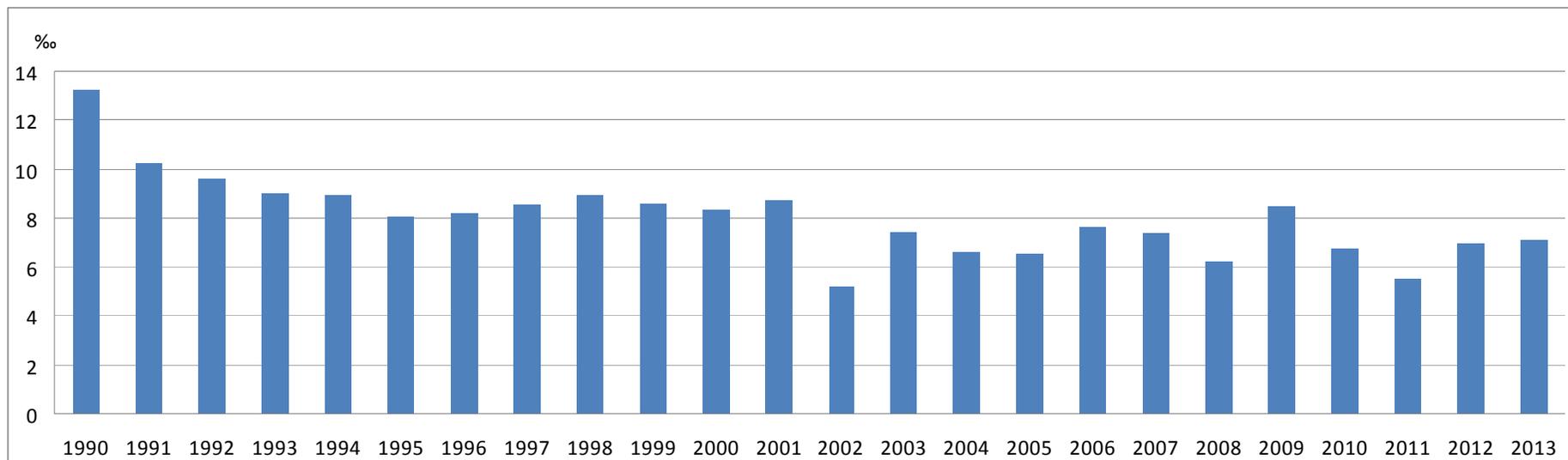

Figura 11. Evoluția ratei natalității în Depresiunea Iara-Hășdate în perioada 1990-2013.
Sursa: INS, baza de date TEMPO-online.

Tabelul 10. Evoluția ratei mortalității în comunele din Depresiunea Iara-Hășdate în perioada 1990-2013.

Comuna/Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
BAIȘOARA	15.9	10.7	19.3	10.6	14.6	19.4	16.2	15.6	18.1	13.6	18.6	14.9	16.0	15.7	11.6	13.9	19.8	10.3	12.0	13.0	17.2	13.8	18.6	16.0
CIURILA	28.2	20.6	29.9	24.8	25.1	27.4	28.9	32.1	21.3	27.5	29.9	29.4	20.7	22.3	22.5	33.6	25.5	24.1	19.0	20.2	22.7	19.9	19.2	20.4
IARA	12.7	14.6	15.1	18.9	15.9	16.8	16.1	16.0	15.1	16.9	12.6	17.6	18.3	16.0	12.7	21.1	19.1	15.8	13.1	15.7	17.0	14.5	14.6	12.5
PETREȘTII DE JOS	21.9	25.7	25.8	24.8	27.0	32.5	18.9	26.0	22.5	19.5	19.5	19.6	26.9	21.2	28.9	25.2	33.7	23.2	22.5	29.9	24.8	22.8	23.6	20.3
SĂVĂDISLA	19.7	16.8	17.6	18.6	18.9	22.1	18.8	18.4	22.4	24.2	17.8	18.8	18.8	19.6	18.0	14.3	18.7	13.2	15.7	17.1	16.8	17.1	19.0	18.5
TURENI	23.8	18.9	21.3	26.0	21.1	15.1	24.0	21.3	24.2	19.5	25.3	20.5	18.2	20.9	20.8	20.6	15.0	18.2	21.9	15.3	21.1	16.7	17.1	23.1
TOTAL	19.0	17.0	19.8	19.9	19.3	21.0	19.3	19.8	20.0	19.8	18.8	19.2	19.2	18.7	17.7	19.8	20.5	16.2	16.4	17.4	18.9	16.7	18.0	17.6

Sursa: INS, baza de date TEMPO-online.

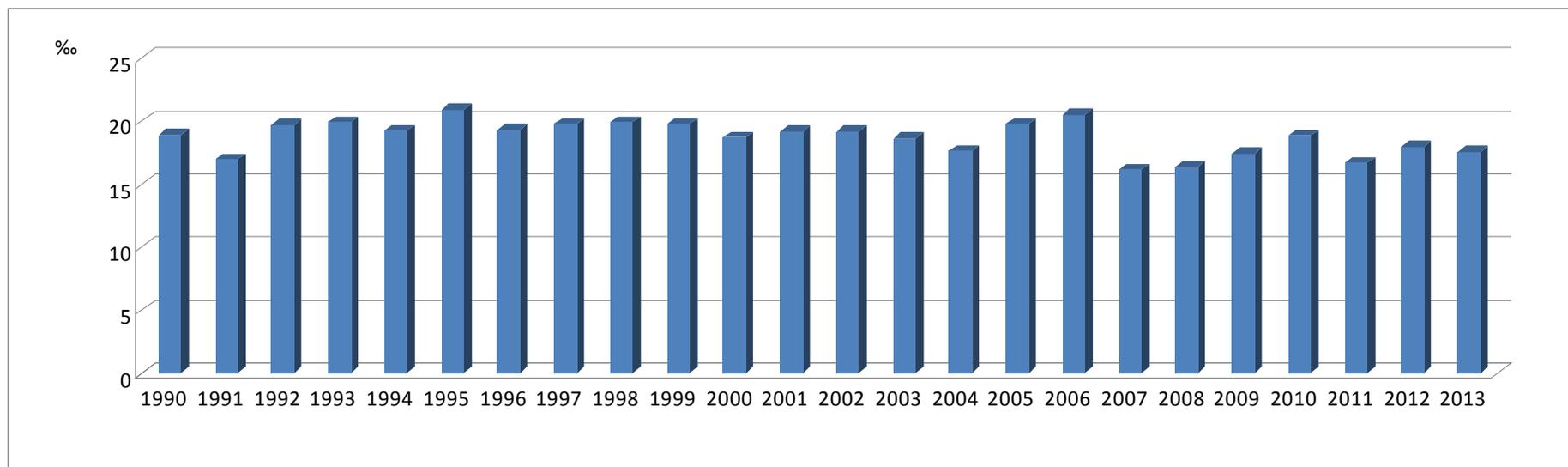

Figura 12. Evoluția ratei mortalității în Depresiunea Iara-Hășdate în perioada 1990-2013.

Sursa: INS, baza de date TEMPO-online.

Tabelul 11. Evoluția ratei sporului natural în comunele din Depresiunea Iara-Hășdate în perioada 1990-2013.

Comuna/Anul	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Băișoara	-2.6	0.0	-10.0	0.4	-6.9	-6.2	-5.1	-6.9	-10.4	-6.6	-8.7	-7.9	-10.3	-9.5	-3.3	-7.2	-8.4	-6.0	-4.7	-5.2	-13.6	-8.9	-14.0	-11.5
Ciurila	-11.5	-10.3	-24.1	-16.3	-20.1	-20.4	-20.5	-20.7	-11.7	-14.4	-21.7	-17.5	-12.5	-12.1	-15.7	-30.9	-16.5	-13.8	-10.2	-8.1	-12.0	-15.3	-6.2	-11.2
Iara	0.0	-4.1	-5.0	-8.6	-7.9	-9.7	-7.5	-5.9	-3.7	-9.1	-3.5	-8.4	-12.7	-9.0	-6.8	-14.8	-12.8	-7.9	-7.6	-8.5	-11.6	-9.9	-9.2	-4.9
Petreștii de Jos	-7.9	-12.8	-17.2	-14.0	-18.5	-26.1	-11.6	-18.5	-18.1	-9.8	-14.1	-10.3	-20.7	-11.7	-26.2	-19.7	-29.8	-15.3	-16.1	-22.7	-18.7	-19.7	-19.4	-16.5
Săvădisla	-6.1	-8.6	-7.4	-11.3	-9.0	-14.9	-12.9	-13.3	-15.2	-16.8	-10.5	-10.9	-15.0	-12.7	-10.1	-6.8	-11.2	-6.4	-10.2	-7.5	-8.8	-11.0	-11.1	-9.9
Tureni	-13.0	-7.8	-9.7	-19.9	-7.8	-6.4	-14.6	-10.7	-12.7	-9.6	-15.6	-12.0	-14.4	-13.3	-13.8	-12.5	-6.3	-9.9	-15.9	-7.2	-13.0	-7.7	-9.0	-16.4
Total	-5.7	-6.8	-10.1	-10.9	-10.3	-12.9	-11.1	-11.2	-11.0	-11.2	-10.4	-10.5	-14.1	-11.2	-11.1	-13.3	-12.9	-8.8	-10.2	-9.0	-12.1	-11.2	-11.0	-10.5

Sursa: INS, baza de date TEMPO-online.

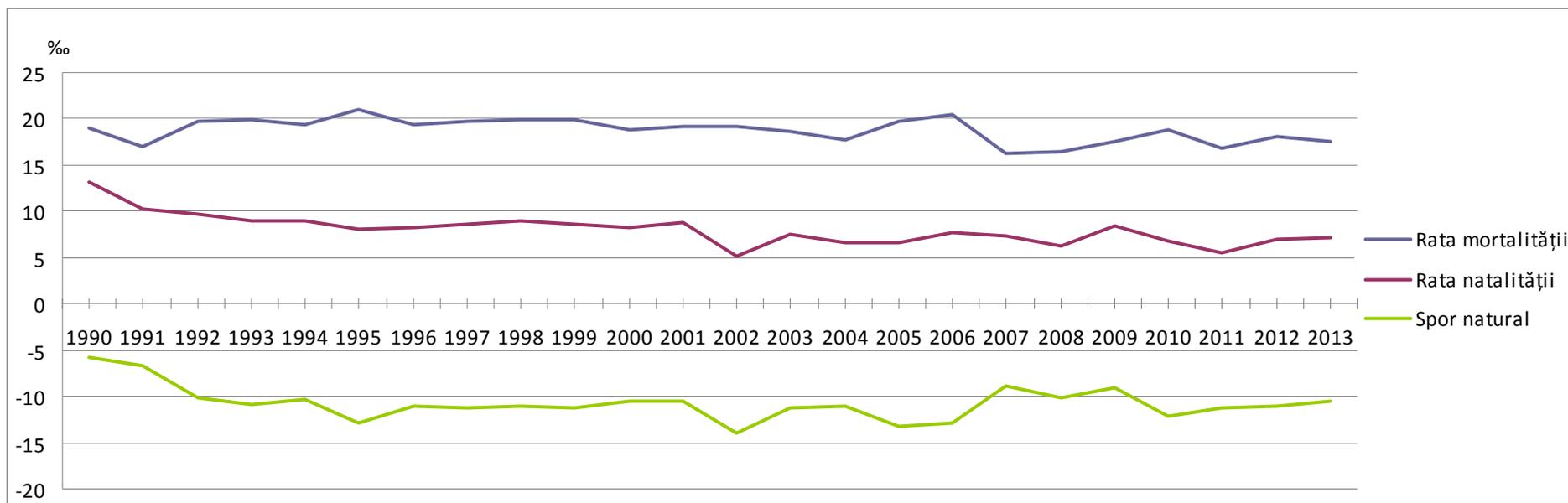

Figura 13. Evoluția ratei sporului natural în Depresiunea Iara-Hășdate în perioada 1990-2013.

Sursa: INS, baza de date TEMPO-online.

II.2.3. Mișcarea migratorie a populației

II.2.3.1. Imigrația

Rata imigrației (fig. 14) în regiunea analizată a fost redusă la începutul anilor 1990, când enomenul general era de emigrație – atât externă, cât și spre marile orașe, în multe cazuri și prin ”oficializarea” mutării la oraș care se făcuse efectiv în perioada comunistă, dar care în acte a fost posibilă doar după 1990.

II.2.3.2. Emigrația

Rata emigrației a cunoscut valorile maxime în anul 1990, când, din rațiunile expuse mai sus, foarte mulți locuitori din mediul rural și-au ”oficializat” mutarea în mediul urban. Astfel, rata emigrației a atins o valoare istorică, 80,4% la nivelul întregii regiuni, variind între 31,4% la Iara și 177,1% la Ciurila (tab. 10).

II.2.3.3. Sporul migratoriu

Spre deosebire de sporul natural, care a fost constant negativ în toată perioada de analiză (1990-2013), sporul migratoriu a fluctuat de la valori negative la începutul anilor 1990 la valori în general pozitive după 1995, cu excepția anilor 2001-2002.

Cea mai scăzută valoare a sporului migratoriu s-a înregistrat în 1990, - 74,6%, din motivele deja enunțate. Ulterior, sporul migratoriu a fost puternic negativ în 1991 și 1992 (în jur de -14% - -15%), dar din 1996 acesta a devenit pozitiv, cu excepțiile menționate. Valoarea maximă, 6,6%, s-a atins în 2004, în contextul unei creșteri de moment a ratei imigrației la peste 26%.

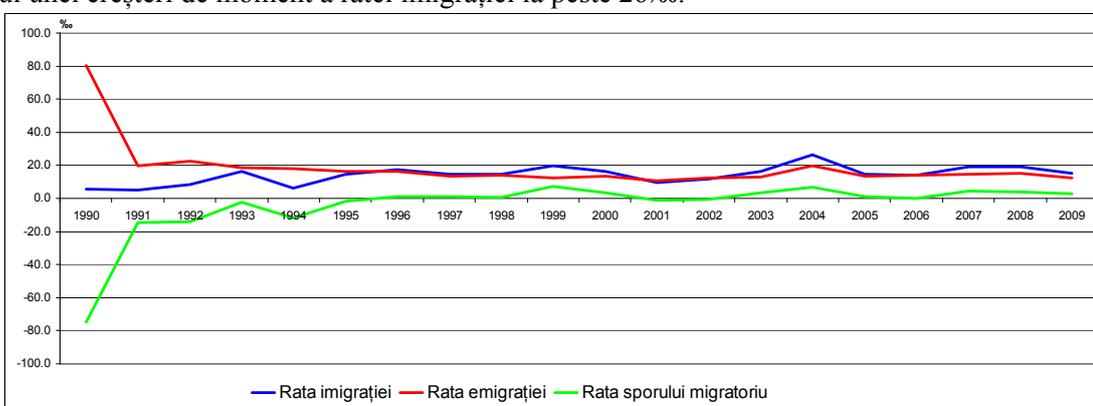

Figura 16. Evoluția ratei imigrației, emigrației și a sporului migratoriu în Depresiunea Iara-Hășdate în perioada 1990-2013.

Sursa: INS, baza de date TEMPO-online

II.2.4. Structuri demografice

II.2.4.1. Structura populației pe sexe

În cadrul Depresiunii Iara-Hășdate, analiza structurii pe sexe a populației indică o situație echilibrată. La Recensământul din 2011 se înregistra o ușoară dominare a populației feminine (50,79%) în raport cu populația de sex masculin, fenomenul de feminizare fiind mai puțin accentuat.

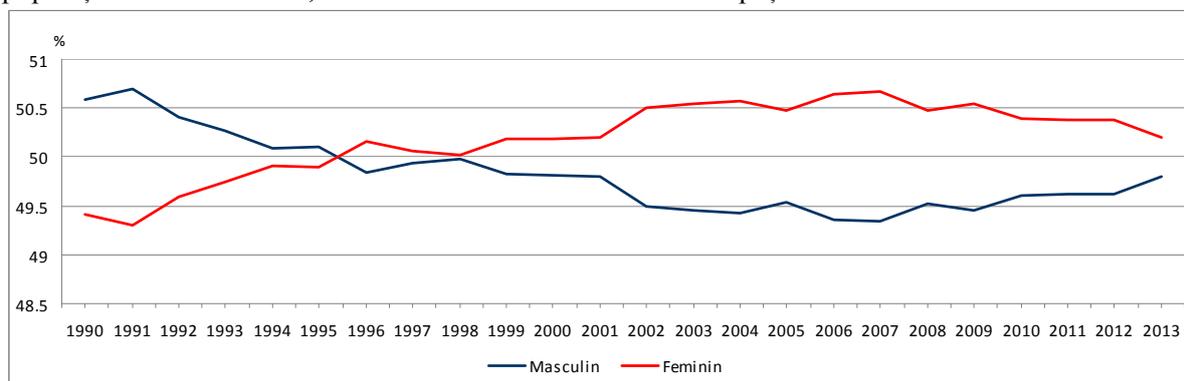

Figura 18. Evoluția populației pe sexe în Depresiunea Iara-Hășdate în perioada 1990-2013.

Sursa: INS, baza de date TEMPO-online.

II.2.4.2. Structura populației pe grupe de vârstă

Structura populației constituie unul din elementele de referință în estimarea resurselor de forță de muncă în teritoriu, iar pentru spațiile agricole poate explica modul de valorificare, din prezent și în perspectivă a acestuia. Am considerat că reprezentarea piramidei vârstelor pentru comunele din complexul

depresionar Iara –Hășdate va scoate în evidență starea actuală structurală a populației, dar poate da și o privire de perspectivă asupra acesteia.

Tabelul 17. Structura populației din Depresiunea Iara-Hășdate pe grupe de vârstă la RPL 2011, la nivel de UAT de bază.

Comuna	Populația stabilă (RPL 2011)	0-19 ani	20-39 ani	40-59 ani	60 de ani și peste	% 0-19 ani	% 20-39 ani	% 40-59 ani	% 60 de ani și peste
Băișoara	1940	376	436	545	583	19,4	22,5	28,1	30,0
Ciurila	1547	325	333	335	601	21,0	21,5	21,7	35,8
Iara	3889	718	934	1139	1179	18,5	24,0	29,3	28,2
Petreștii de Jos	1512	271	283	355	603	17,9	18,7	23,5	39,9
Săvădisla	4392	775	1130	1176	1311	17,6	25,7	26,8	29,9
Tureni	2278	417	489	593	779	18,3	21,5	26,0	34,2
TOTAL	15605	2882	3605	4143	5056	18,5	23,1	26,5	32,4

Sursa: INS, RPL 2011.

II.2.4.3. Structura etnică

La RPL 2011, cea mai mare parte a populației din zonă (78,6%) s-a declarat de etnie română, fiind urmată de maghiari (13,5%) și romi (4,2%). Celelalte etnii au avut o pondere nesemnificativă (sub 1%), existând circa 3% din locuitori pentru care etnia nu a putut fi determinată, nefiind prezenți. Cinci dintre comune au o populație majoritar românească, Săvădisla fiind singura cu o populație majoritară de etnie maghiară. În comparație cu media județeană se observă o pondere mai ridicată a populației de etnie română (78,6% față de 75,4%) și romă (4,2% față de 3,3%), în defavoarea celei de etnie maghiară (13,5% față de 15%).

II.2.5.4. Structura confesională

La RPL 2011, cei mai mulți locuitori ai arealului studiat s-au declarat de confesiune ortodoxă (72,3% din total), urmați de reformați (9,5%), penticostali (4,3%), martorii lui Iehova (5,6%), greco-catolici (2,5%), unitarieni (1,8%) etc. Populația de confesiune ortodoxă este majoritară în 5 dintre cele 6 comune, excepție făcând Săvădisla, care are o populație majoritar maghiară, de confesiune reformată. De asemenea, se remarcă comunitatea importantă de penticostali din comuna Ciurila (12,6% din total), cea de greco-catolici din Petreștii de Jos (7,5%), respectiv de reformați din Tureni (9,8%).

Tabelul 19. Structura confesională în comunele din Depresiunea Iara-Hășdate la RPL 2011.

Comuna	Ortodoxă	Romano-catolică	Reformată	Penticostală	Greco-catolică	Baptistă	Unitariană	Martorii lui Iehova	Alte confesii sau confesiune nedecларată
Băișoara	92,8	0,1	0,5	0,9	1,0	1,2	0,0	0,4	3,0
Ciurila	73,5	0,3	0,5	12,6	2,6	0,5	0,0	3,2	6,2
Iara	81,4	1,1	0,9	3,0	1,5	0,1	0,8	4,9	7,1
Petreștii de Jos	83,9	0,3	0,0	2,2	7,5	0,1	0,0	2,0	4,0
Săvădisla	41,7	3,9	45,3	2,3	1,4	0,5	0,4	1,1	3,4
Tureni	60,4	4,7	9,8	4,9	0,7	0,4	9,7	5,6	3,8
TOTAL	72,3	1,7	9,5	4,3	2,5	0,5	1,8	2,9	4,6

Sursa: INS, RPL 2011.

II.2.4.5. Structura socio-economică

Analiza structurii socio-ocupaționale a populației pune în evidență, în funcție de numărul populației ocupate într-o anumită ramură de activitate, profilul dominant al unei așezări care poate fi agricol, industrial, de servicii sau mixt.

La RPL 2002, cea mai mare parte dintre locuitorii arealului studiat erau pensionari (34,8%), situație explicabilă prin ponderea ridicată a populației vârstnice (32,4%), dar și prin numărul mare de persoane care

s-au pensionat anticipat, urmași de persoanele ocupate (25,9%), cele casnice (12%), de elevi și studenți (11,5%), respectiv de persoanele întreținute, cu precădere copii sub vârstă școlară (9,3%). Șomerii reprezentau în același an 4,6% din populația totală.

Tabelul 21. Structura populației ocupate pe principalele activități economice în comunele din Depresiunea Iara-Hășdate la RPL 2002 (%).

Comuna	Agricultură silvicultură și pescuit	Industrie	Construcții	Servicii private	Servicii publice
Băișoara	45,9	19,7	9,8	4,9	19,7
Ciurila	71,4	9,5	0,0	14,3	4,8
Iara	27,6	30,7	7,1	22,0	12,6
Petreștii de Jos	50,0	18,4	7,9	15,8	7,9
Săvădisla	34,2	21,7	10,9	20,7	12,5
Tureni	48,1	22,2	13,6	13,6	2,5
TOTAL	38,9	23,4	9,6	17,0	11,1

Sursa: INS, RPL 2002.

II.2.5. Densitatea populației

Densitatea populației pune în evidență diferențierile existente în repartitia populației într-un anumit teritoriu, arătând gradul de concentrare sau de dispersie a acesteia. Indicii de densitate apreciază raportul cantitativ dintre numărul populației și suprafața ocupată de ea. Dintre aceștia mai importanți pentru arealul nostru de studiu am considerat ca fiind densitatea generală a populației, care este rezultatul realizat în timp a influenței unor factori fizico-geografici și social-economici, și care exprimă cel mai fidel rolul și intensitatea presiunii antropice asupra teritoriului.

Tabelul 23. Densitatea generală a populației în comunele din Depresiunea Iara-Hășdate la RPL 2011.

Comuna	Suprafața (km ²)	Populația stabilă (RPL 2011)	Densitatea populației (loc/km ²)
Băișoara	111,04	1.940	17,5
Ciurila	72,22	1.594	22,1
Iara	143,87	3.889	27,0
Petreștii de Jos	72,61	1.512	20,8
Săvădisla	52,11	4.392	84,3
Tureni	74,04	2.278	30,8
TOTAL	525,89	15.605	29,7

Sursa: INS, RPL 2011 și baza de date TEMPO-online.

II.2.6. Riscurile demografice

II.2.6.1. Îmbătrânirea demografică

La nivelul comunelor din Depresiunea Iara-Hășdate, indicele de îmbătrânire demografică (raportul dintre populația de peste 65 de ani și cea sub 15 ani, înmulțit cu 100) prezintă valori foarte ridicate, de peste 160, atingând valoarea maximă de 257 în comuna Petreștii de Jos, unde numărul persoanelor în vârstă de 65 de ani și peste este așadar de 2,5 ori mai mare decât numărul copiilor și tinerilor sub 15 ani. Este o situație cu atât mai îngrijorătoare cu cât și comunele mai apropiate de Cluj-Napoca, Ciurila și Săvădisla, prezintă valori apropiate de 200, în ciuda faptului că în cadrul lor se pot dezvolta și așezări-dormitor, așa cum demonstrează analiza repartitiei pe sate a indicelui de îmbătrânire demografică. Cele mai coborâte valori se înregistrează la Iara (163,74) și Băișoara (168,95), comune mai dezvoltate din punct de vedere economic și cu unele funcții care le apropie de mediul urban, ceea ce a făcut ca și emigrația să nu fie la fel de semnificativă.

II.2.6.2. Mortalitatea infantilă

În perioada 1990-2013, mortalitatea infantilă la nivelul întregii regiuni a avut în general o dinamică în scădere, de la o valoare de 19,63‰ în intervalul 1990-1994 la 9,71‰ în 2005-2009, pentru a urca puțin în intervalul 2010-2013 la 11,44‰.

Tabelul 24. Mortalitatea infantilă în Depresiunea Iara-Hășdate

Comuna/Perioada	1990-1994	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2013
Băișoara	22.06	17.86	11.36	0	25.64
Ciurila	12.66	13.51	14.49	15.63	0
Iara	27.24	18.02	11.36	13.25	20.20
Petreștii de Jos	33.61	13.89	30.77	18.52	0
Săvădisla	4.26	0	0	0	14.81
Tureni	21.13	40.32	31.91	20.20	0
Total	19.63	17.40	14.11	9.71	11.44

Sursa: calcul propriu pe baza datelor de la INSSE, baza de date TEMPO-online.

II.2.6.3. Indicele de dependență

La nivelul Depresiunii Iara-Hășdate, procesul de îmbătrânire demografică este unul accentuat, așa cum s-a demonstrat. În consecință, ponderea populației vârstnice este una semnificativă, rezultând indici ridicați de dependență. Astfel, valoarea indicelui variază între 0,37 (Iara) și 0,62 (Petreștii de Jos). Se constată că acele comune care au valori mai scăzute ale indicelui de îmbătrânire demografică, au și cele mai mici valori ale indicelui de dependență (Iara, Săvădisla, Băișoara). La Săvădisla, indicele redus se datorează și ponderii mai ridicate a populației de vârstă adultă.

La polul opus, se situează comunele Ciurila și Petreștii de Jos, cu valori de 0,60-0,62, cele mai ridicate din regiune, întrucât includ câteva dintre satele cu cel mai accentuat fenomen de îmbătrânire demografică. Comuna Tureni are o valoare intermediară (0,47).

Cap. II.3. Economia

II.3.1. Resursele subsolului

Activitățile industriale sunt incluse în cea mai mare parte în sfera extracțiilor de resurse minerale utile, diversitatea mare a acestora fiind datorată variației litofaciesurilor, magmatice, metamorfice și sedimentare, precum și proceselor de mineralizație desfășurate în timpuri geologice.

Asociate formațiunilor metamorfice, au fost identificate mineralizări metalice: pirotin și aur, unele metaapetite conținând ortit și magnezio-ortit, ce prezintă interes pentru pământuri rare, iar pe Valea Indolului, mineralizarea de calcopirit a fost puternic afectată de alterare, rezultând în urma acesteia malachit și azurit.

II.3.2. Agricultură

Conform rezultatelor finale de la Recensământul General Agricol (RGA) din 2010, la nivelul arealului studiat existau 5.709 exploatații agricole, din care 77 cu personalitate juridică (20 de societăți comerciale, 1 regie autonomă, 6 consilii locale și 50 de alte tipuri), respectiv 5.632 de exploatații agricole individuale. Dintre acestea, 247 au beneficiat de plăți de agromediu, cele mai multe fiind din comuna Iara. În cadrul lor au lucrat 10.911 de persoane, preponderent persoane vârstnice.

Tabelul 25. Populația activă în agricultură și exploatațiile agricole din Depresiunea Iara-Hășdate la RGA 2010.

Comuna	Număr de exploatații agricole	Persoane care lucrează în agricultură	Suprafața totală a exploatațiilor (ha)	Suprafața agricolă utilizată (ha)	Suprafața agricolă neutilizată (ha)	Suprafața agricolă utilizată medie (ha)/ exploatație
Băișoara	899	1.472	5.956	3.869	481	4,30
Ciurila	246	549	4.714	2.774	1.563	11,27
Iara	1.652	3.318	9.470	6.989	1.297	4,23
Petreștii de Jos	1.225	1.824	6.043	5.695	81	4,64
Săvădisla	1.003	2.373	5.442	3.981	1.183	3,96
Tureni	684	1375	4.091	3.182	508	4,65
TOTAL	5.709	10.911	35.716	26.490	5.113	4,64

Sursa: INS, RGA 2010.

Tabelul 26. Structura terenurilor agricole din Depresiunea Iara-Hășdate la RGA 2010.

Comuna	Arabil (ha)	Pășuni și fânețe (ha)	Livezi (ha)	Grădinile populației (ha)
Băișoara	183	801	6	666
Ciurila	507	249	15	222
Iara	1.544	1.412	109	1.135
Petreștii de Jos	2.878	706	6	762
Săvădisla	562	1.032	1	1.125
Tureni	1.204	478	20	463
TOTAL	6.878	4.678	157	4.373

Sursa: INS, RGA 2010.

Cele mai mari suprafețe arabile se regăsesc în comunele Petreștii de Jos și Tureni, amplasate în zona de deal, în timp ce pășunile și fânețele ocupă cele mai mari suprafețe în comunele Iara, Săvădisla și Băișoara, amplasate în zona mai înaltă a acestor comune. Livezile ocupă suprafețe mai mari doar în comuna Iara (109 ha). Cele mai mari suprafețe sunt cultivate cu porumb, orz și ovăz, grâu și secară, plante de nutreț și cartofi (între 600 și 1400 ha fiecare).

Tabelul 27. Structura terenurilor arabile pe tipuri de culturi (ha) în Depresiunea Iara-Hășdate la RGA 2010.

Comuna	Plante de nutreț (ha)	Cartofi (ha)	Sfeclă de zahăr (ha)	Legume (ha)	Grâu și secară (ha)	Orz și ovăz (ha)	Porumb (ha)	Floarea soarelui (ha)	Rapiță (ha)
Băișoara	22	47	0	0	26	37	34	0	0
Ciurila	30	32	31	4	94	114	121	2	20
Iara	91	130	0	4	206	189	218	0	0
Petreștii de Jos	82	47	20	8	258	229	520	50	0
Săvădisla	131	82	0	11	18	42	145	0	0
Tureni	250	263	36	24	103	191	337	1	0
TOTAL	606	601	87	51	705	802	1375	53	20

Sursa: INS, RGA 2010.

Tabelul 28. Efectivele de păsări și animale din Depresiunea Iara-Hășdate la RGA 2010.

Comuna	Păsări	Caprine	Ovine	Porcine	Bovine
Băișoara	5.165	8	639	438	628
Ciurila	2.921	1.201	4.049	499	259
Iara	11.604	561	7.909	3.195	927
Petreștii de Jos	12.940	482	5.173	1.448	485
Săvădisla	8.084	324	8.191	811	450
Tureni	8.453	19	7.594	1.197	659
TOTAL	49.167	2.595	33.555	7.588	3.408

Sursa: INS, RGA 2010.

II.3.3. Utilizarea terenurilor

Conform setului de date din anul 2000, la nivelul arealului studiat se disting 16 categorii de utilizare a terenurilor, din care doar 9 au ponderi mai mari de 1% din arealul total.

Analiza la nivelul unităților administrativ-teritoriale scoate în evidență principalele modificări survenite în structura modului de folosință a terenurilor în intervalul 2000-2006. În comuna Băișoara principala modificare este reprezentată de reducerea suprafețelor împădurite cu 2%, ajungând la 6000 ha (cca 58% din suprafața totală a comunei). Un alt tip de utilizare care a survenit modificări substanțiale în perioada menționată este scăderea ponderii pășunilor naturale și creșterea cu peste 10% a ponderii pajiștilor

secundare. În același context se remarcă la nivelul comunei creșterea ponderii terenurilor arabile neirigate cu 6.5% (700 ha), dar și existența unei suprafețe de cca 50 ha destinate zonei de agrement Băișoara.

II.3.4. Industria

Industria este slab dezvoltată la nivelul celor 6 comune componente. Astfel, după dispariția industriei extractive a minereurilor complexe din zona Băișoara-Iara, care asigură circa 350 de locuri de muncă până în 2005, activitățile se rezumă la mica industrie prelucrătoare: morărit și panificație: Săvădisla; producție de panel, tâmplărie Al-PVC, geam termopan: Săvădisla; producție de tâmplărie din lemn și mobilă: Săvădisla, Tureni; ambalare de cafea: Tureni; prelucrarea rocilor naturale (marmură, granit): Tureni; producția de articole sportive și de voiaj: Tureni; exploatarea și prelucrarea primară a lemnului: Iara

II.3.5. Serviciile

Sectorul serviciilor s-a dezvoltat continuu în ultimii ani, prin inaugurarea de noi unități comerciale, service-uri auto, restaurante și baruri, spații de cazare, sportive și de agrement, de servicii pentru populație (curățenie, coafură și înfrumusețare etc.), de transporturi de mărfuri și persoane, de servicii medicale, de consultanță etc.

II.3.6. Turismul

Ansamblul factorilor naturali, coroborat cu bogăția și varietatea componentei antropice generat de existența și manifestarea a unui summum de condiții social-istorice și economice specifice au condus, în timp, la individualizarea unui ansamblu geografic regional complex, original și cu o rezonanță puternică pe multiple planuri coagulat în timp, cu reflectare și materializare directă și/sau indirectă și în grade diferite în oferta turistică relativ diversificată și în caracteristicile fenomenului turistic la scară local-regională.

Ca urmare a acestei situații se constată o anumită concentrare și „specializare” a categoriilor de obiective turistice pe trei componente majore, cu dominanța celor naturale ori antropice sau o combinație a celor două.

În Depresiunea Iara-Hășdate există **un potențial turistic relativ complex - atât natural, cât și antropic** - care se constituie ca *premisă, factor fundamental de dezvoltare a turismului și ofertă turistică primară* (care individualizează zona noastră ca una de referință în cadrul județului Cluj) fără de care fenomenul turistic nu ar putea exista din însăși lipsa obiectului activității sale.

II.3.7. Riscurile antropice

II.3.7.1. Riscurile tehnologice

Activitățile industriale sunt incluse în cea mai mare parte în sfera extracțiilor de resurse minerale utile, diversitatea mare a acestora fiind datorată variației litofaciesurilor, magmatice, metamorfice și sedimentare, precum și proceselor de mineralizație desfășurate în timpuri geologice.

Necesitatea acțiunilor de prevenire și combatere a poluării solului este deosebit de evidentă, îndeosebi în arealele mai puternic afectate. Cu toate acestea însă și în cazul acțiunilor de depoluare, solul prezintă anumite specificități. Astfel, înlăturarea poluantului este, de obicei, foarte dificilă și de durată, uneori practic nerealizabilă, întreruperea pătrunderii poluantului, înlăturarea factorului perturbator, nu duc întotdeauna, implicit, la depoluarea solului, la revenirea lui la însușirile inițiale, la refacerea imediată a fertilității.

II.3.7.2. Riscurile datorate activităților de transport

Adeseori, trasarea drumurilor forestiere sau locale pe coastele versanților nu ține cont într-o măsură suficientă de aspectele legate de litologia și morfologia specifică acestora, fiind îndeosebi afectată categoria morfometrică de pantă în care se încadrează. Efectele datorate schimbării valorilor unghiului de pantă se concretizează în accentuarea proceselor de spălare cu evoluție până la fenomene de ravenație, la care se adaugă și apariția și dezvoltarea proceselor gravitaționale – surpări, alunecări de teren.

Activitățile de transport greu generate de construirea Autostrăzii A3, sectorul Câmpia Turzii-Turda Gilău, au dus la suprasolicitarea rețelei de drumuri (în special județene) din Depresiunea Iara-Hășdate, starea acestora de viabilitate trecând de la majoritar bună (înainte de începerea construcției autostrăzii), la medie sau chiar rea după finalizarea lucrărilor, tot traficul greu generat în zonă producând daune (fisuri, crăpături) locuințelor localizate în imediata vecinătate a acestor drumuri.

II.3.7.3. Riscurile datorate activităților de locuire

Activitățile din spațiul vetrelor de așezări determină o modificare continuă a intravilanului, fiind de cele mai multe ori o consecință a construirii fără o bază științifică concretizată în lucrări de planning teritorial. Pe de altă parte, suprasolicitarea intravilanului prin supraîncărcarea cu construcții și apariția în intravilan a suprafețelor cu utilizare agricolă, a dus la creșterea capacității de infiltrație a apelor meteorice, schimbând astfel comportamentul versanților la solicitările exterioare.

Haldele de reziduuri menajere blochează suprafețe relativ mari de teren care devin total inutilizabile și ies astfel din circuitul agricol. Asemenea practici se desfășoară la nivelul albiilor de râuri, dar și în

apropierea vetrelor de aşezări din spaţiul depresiunii. Cele mai mari probleme apar în cazul văilor principale: Iara, Hăşdate, Feneş, Valea Racilor şi Micuş, pe care sunt amplasate cele mai importante vetre de localităţi – Băişoara, Iara, Făgetu Ierii, Surduc, Hăşdate, Crăeşti, Petreştii de Jos, Săvădisla, Vlaha, Tureni, Miceşti etc.

Cap. II.4. Aşezările

II.4.1. Tipologia aşezărilor

II.4.1.1. Tipologia aşezărilor după mărimea geodemografică

În teritoriul analizat numărul aşezărilor (în totalitate rurale) este de 50, însumând o populaţie de 16.350 locuitori în 2013, în scădere cu 15% comparativ cu valorile înregistrate în anul 1990. Mărimea medie a unei aşezări valabilă pentru anul 2013, este de 327 locuitori/sat, valoare situată mult sub media naţională de 454 locuitori/sat.

II.4.1.2. Tipologia aşezărilor după structura vetrei

În spaţiul analizat se regăsesc practic toate tipurile de sate, cu o predominare totuşi a satelor răsfirate, specifice arealelor colinare. De asemenea, sunt frecvente situaţiile în care anumite sate au un nucleu central adunat, cu gospodăriile apropiate unele de altele, iar spre periferie sunt prezente ramificaţii tentaculare, pe văi şi chiar pe versanţi, cu o structură mai degrabă răsfirată.

II.4.1.3. Tipologia aşezărilor după textură

Textura (modalitatea de dispunere a reţelei stradale) nu are, în mod obişnuit, regularitate geometrică. Acest fapt este explicabil, în primul rând, prin vechimea mare a majorităţii aşezărilor, care moştenesc reţeaua stradală din perioada medievală (când nu exista o planificare riguroasă a texturii satelor), şi, în al doilea rând, prin relieful colinar predominant, care nu a permis geometrizarea reţelei stradale.

Totuşi, în situaţii speciale, se poate vorbi de o textură geometrizată, mai precis liniară, care apare preponderent în cazul aşezărilor dezvoltate cu precădere de-a lungul unei văi: Mărtineşti, Făgetu Ierii, Miceşti (dublu liniar), Moara de Pădure, Frăşinet, Ocolişel, Crăeşti, Şutu, Stolna.

II.4.1.4. Tipologia aşezărilor după altitudine

Majoritatea aşezărilor din spaţiul analizat sunt situate în spaţiul Depresiunii Iara-Hăşdate, în culoarele adiacente (Săvădisla-Luna de Sus), sau în bazinele de contact ale depresiunii cu unităţile de relief înconjurătoare. Pe trepte altitudinale, se evidenţiază faptul că doar patru localităţi se află la o altitudine inferioară lui 450 m: cele două de pe valea Arieşului (Lungeşti şi Buru), una pe cursul inferior al văii Iara (Surduc) şi una din partea inferioară a Culoarului Săvădisla – Luna de Sus (Vlaha).

II.4.2. Instituţii şi dotări cu rol polarizator

Instituţiile şi dotările cu rol polarizator reprezintă acel ansamblu de instituţii, clădiri, spaţii special amenajate, care asigură deservirea populaţiei cu anumite utilităţi.

II.4.2.1. Instituţii şi dotări administrative

La nivelul fiecărei comune (din cele şase) din Depresiunea Iara-Hăşdate funcţionează o Primărie, cu un Consiliu Local şi un post de poliţie. Aparatul de specialitate al Primarului cuprinde, în medie, între 10 şi 20 de funcţionari, iar posturile de poliţie au 1-2 angajaţi. Acestea sunt amplasate în centrele de comună.

II.4.2.2. Instituţii şi dotări educaţionale

Şcoala reprezintă cel mai vechi aşezământ de cultură specific în mai toate aşezările.

În regiunea analizată, nu există nici o unitate de nivel liceal, ci doar o şcoală de arte şi meserii, la Băişoara. Şcolile cu clasele I-VIII fiinţează în toate centrele de comună, precum şi în satele Finişel şi Hăşdate. În celelalte sate sunt prezente şcoli cu clasele I-IV, excepţie făcând satele Borzeşti, Măgura Ierii, Valea Vadului, Lungeşti, Vălişoara, Valea Agrişului, unde şcolile au fost desfiinţate ca urmare a reducerii până aproape de zero a populaţiei de vârstă şcolară.

II.4.2.3. Instituţii şi dotări medico-sanitare

La momentul actual, în zona analizată există, conform datelor de la Casa Judeţeană de Asigurări de Sănătate a Judeţului Cluj, 11 cabinete medicină de familie, respectiv câte trei la Iara şi Săvădisla, două la Tureni şi câte unul la Băişoara, Ciurila şi Petreştii de Jos. Cabinete stomatologice se regăsesc la Săvădisla (două), în restul comunelor regăsindu-se doar câte unul. Farmacii funcţionează în fiecare comună, în Băişoara, Iara şi Săvădisla fiind prezente câte două farmacii, iar în restul comunelor câte una, un aspect demn de menţionat este cazul comunei Ciurila, unde farmacia este localizată în satul Sălicea. În Iara funcţionează şi un centru de sănătate, secţie externă a Spitalului Municipal Turda, iar la Săvădisla există un sanatoriu pentru bolnavii de TBC, amenajat într-un fost castel în stil baroc al contelui Szechen Miklos, ultimul ambasador la Paris al monarhiei austro-ungare. Sanatoriul este subordonat Spitalului Clinic de Pneumoftiziologie "Leon Daniello" Cluj-Napoca şi are o capacitate de 105 paturi. Medicii veterinari îşi au cabinetele în fiecare centru de comună, precum şi în unele sate aparţinătoare, mai mari. Farmacii veterinare se găsesc în toate centrele de comună.

II.4.2.4. Instituții și dotări culturale

În prezent, căminele culturale, dintre cele care nu s-au degradat odată cu trecerea anilor, sunt utilizate de săteni în special cu ocazia unor evenimente precum nunți, botezuri, pomeni, iar în anumite situații s-au transformat fie în cinematograful (Iara), sau în bar-discotecă.

II.4.2.5. Instituții și dotări eclesiastice

În cadrul comunității sătești, biserica a fost dintotdeauna centrul spiritual, locul de închinare și de legătură cu Dumnezeu.

Tabelul 37. Unitățile de cult din Depresiunea Iara-Hășdate în anul 2013.

Comună	Unități de cult
Băișoara	- 7 biserici Ortodoxe - 1 biserică Baptistă
Ciurila	- 9 biserici Ortodoxe
Iara	- 12 biserici Ortodoxe - 1 biserică Unitariană - 2 biserici Reformate (Calvine) - 2 biserici Baptiste - 1 biserică Greco-catolică
Petreștii de Jos	- 10 biserici Ortodoxe - 2 biserici Greco-catolice - 1 biserică Baptistă
Săvădisla	- 7 biserici Ortodoxe - 3 biserici Reformate - 1 biserică Romano-catolică - 1 biserică Baptistă - 1 biserică Penticostală
Tureni	- 6 biserici Ortodoxe - 1 biserică Reformată - 2 biserici Unitariene - 1 sală a Regatului Martorii lui Iehova - 2 biserici Baptiste

Sursa: Fișa comunităților: Băișoara, Ciurila, Iara, Petreștii de Jos, Săvădisla și Tureni.

II.4.2.6. Instituții și dotări financiar-bancare și de asigurări

În zona studiată, instituții și dotări financiar-bancar se regăsesc doar în Comuna Iara (CEC BANK – agenție bancară și Banca Transilvania – punct de lucru), care dispun și de bancomate. În restul comunelor nu există astfel de unități.

În localitățile din regiunea studiată nu există nici o filială sau agenție a vreuneia din companiile de asigurări, dar există numeroși agenți de asigurare, care lucrează pentru acestea, și acoperă cu succes întreg teritoriul Depresiunii Iara-Hășdate.

II.4.2.7. Dotările de transporturi

Principalele dotări sunt în legătură directă cu căile de transport rutiere, întrucât singura cale ferată existentă – „mocănița” de pe valea Arieșului, cu stații la Buru și Lungești – a fost dezafectată la sfârșitul anilor ‘90, în ciuda popularității și utilității sale. În viitor, odată cu amenajarea nodului Ciurila a Autostrăzii Transilvania ce străbate spațiul analizat pe ruta Gilău – Vlaha – Săvădisla – Vălișoara – Crăești – Deleni – Tureni (sud) – Turda – Câmpia Turzii, este posibil să asistăm la o mai mare specializare a acestei regiuni ca un spațiu de tranzit, cu funcții complexe relaționate direct cu autostrada, în ciuda faptului că între Gilău și Turda nu există pentru moment posibilitatea de a intra și/sau ieși de pe autostradă.

II.4.2.8. Dotările de telecomunicații

În spațiul investigat, se află trei oficii poștale, la Iara, Săvădisla și Tureni, iar în celelalte centre de comună (Băișoara, Ciurila, Petreștii de Jos) sunt prezente agenții poștale. Agenții poștale mai funcționează și în câteva sate, precum Muntele Băișorii, Filea de Jos, Șutu, Ocolișel, Crăești, Hășdate și Micești.

II.4.2.9. Dotările comerciale

Spațiul rural analizat, fiind la relativă mică depărtare de centre urbane importante – Turda și, mai ales, Cluj-Napoca, nu deține dotări comerciale de rang superior. Firmele existente caută să asigure necesarul de bunuri pentru populația rurală, fiind vorba de bunuri de folosință zilnică, și uneori cu frecvență de cumpărare ocazională.

La nivelul fiecărei comune funcționează între 10 și 50 de agenți economici cu activități în domeniul comerțului cu amănuntul și ridicata de produse alimentare, textile, chimice, agricole etc. Cele mai multe dintre acestea funcționează în comuna Săvădisla.

II.4.2.10. Dotările agro-silvice

Aceste dotări sunt în directă legătură cu activitățile agricole și cele forestiere care se desfășoară în regiunea studiată. Nu le-am inclus la alte tipuri de dotări, întrucât reprezintă o categorie aparte, specifică regiunilor rurale.

Între acestea, se evidențiază punctele de colectare a laptelui, relaționate direct cu activitatea de creștere a animalelor, deosebit de semnificativă în regiune. Practic, aproape în fiecare sat există un asemenea punct, amenajat de către cei doi „coloși” ai industriei lactate din apropiere, Napolact și, respectiv, Albalact.

II.4.3. Rangul așezărilor

Sistemul de așezări reprezintă o entitate dinamică, cu geometrie variabilă, care ține cont de nivelul pe care se situează centrul coordonator, dar care, pentru a se individualiza și a evolua, are la bază câteva principii importante. În depresiunea Iara-Hășdate, sistemul de așezări este polarizat de centre urbane din afara spațiului investigat – Cluj-Napoca, ca metropolă regională, și municipiul Turda, cu rol polarizator la nivelul spațiului centrat pe cursul inferior al Arieșului și, parțial, al afluenților acestuia (deci și Iara, respectiv Hășdate). Așezările rurale din Depresiunea Iara-Hășdate au fost în conformitate cu o grilă mai detaliată (R. Rusu, 2007). Astfel, am luat în considerare următoarele nivele ierarhice de așezări: Rangul 7: centre supracomunale; Rangul 8: centre de comună; Rangul 9: localități rurale care nu (mai) sunt centre de comună dar au unele dotări similare acestora; Rangul 10: sate cu dotări elementare; Rangul 11: sate care nu dețin nici măcar dotările elementare.

II.4.4. Accesibilitatea așezărilor

În ceea ce privește accesibilitatea actuală a așezărilor din Depresiunea Iara-Hășdate (fig. 41) se observă că cele mai mari valori ale indicelui de conectivitate (Rusu et al, 2013) se înregistrează în localitățile de pe DN 1 / E 60 sau din imediata apropiere a acestui drum: Tureni (18,2), Ceanu Mic (14,4), Mărtinești (13,9), Comșești (10,9).

Prin introducerea nodului de autostradă de la Ciurila (fig. 42), valorile indicelui de conectivitate se modifică în sens pozitiv pentru majoritatea localităților, cele mai importante ”salturi” fiind consemnate, evident, în cazul localităților din apropierea acestui nod de autostradă.

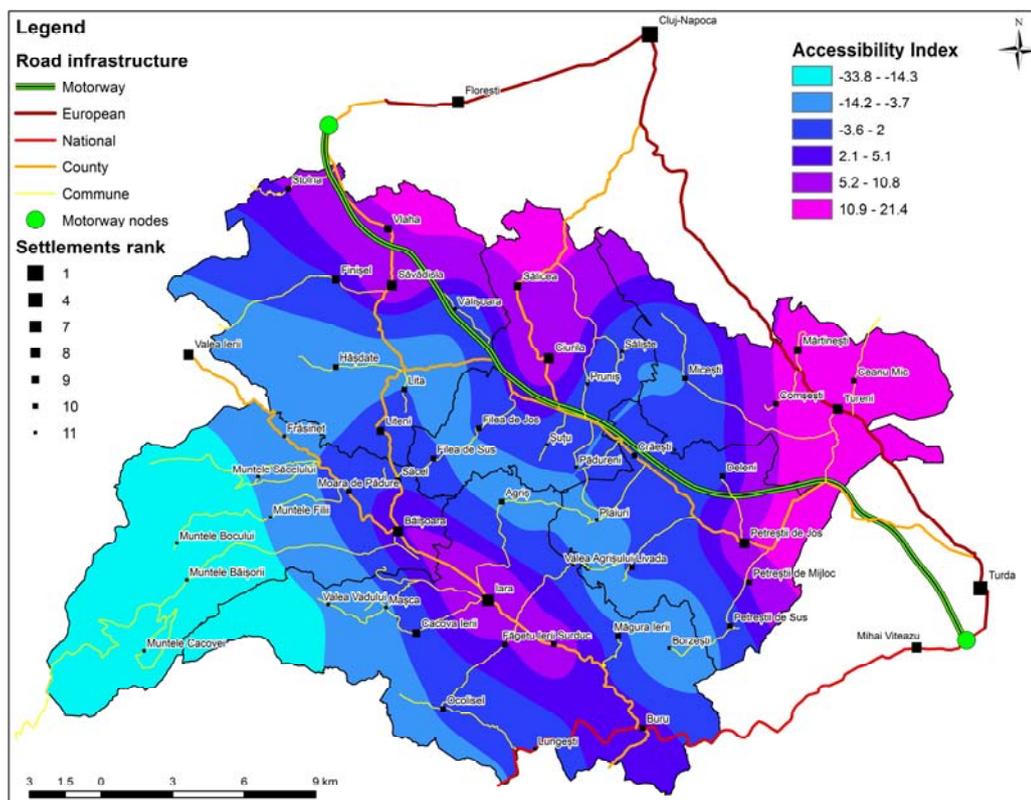

Figura 41. Conectivitatea actuală a așezărilor din Depresiunea Iara Hășdate.

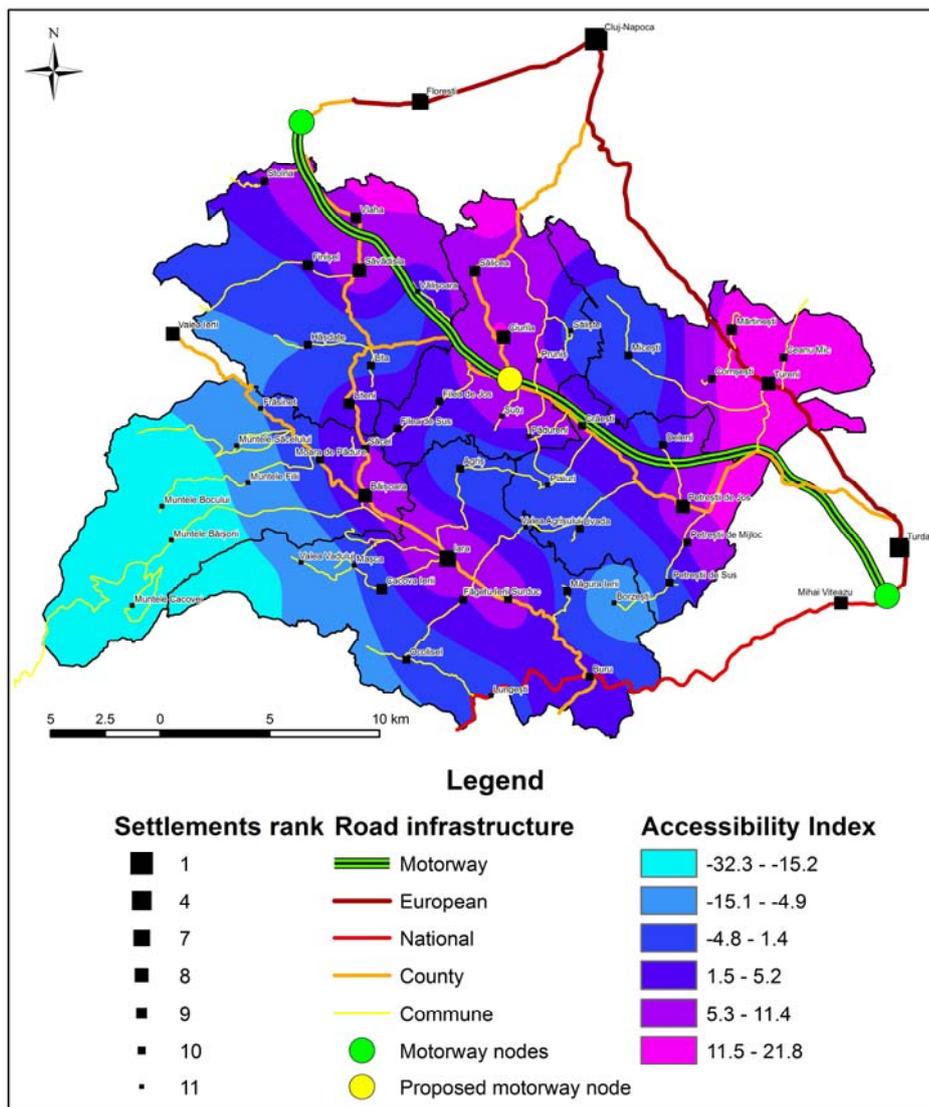

Figura 42. Conectivitatea așezărilor din Depresiunea Iara-Hășdate în situația construirii nodului rutier de la Ciurila.

Cap. II.5. Infrastructuri și rețele edilitare

Orientarea majorității axelor de circulație din Depresiunea Iara – Hășdate a fost și este net influențată de direcționarea liniilor morfo-hidrografice majore. Așadar, orientarea principală a căilor de comunicație (în cazul de față al drumurilor) este una cvasi-transversală, pe direcția NV – SE.

II.5.1. Infrastructura rutieră

Pe lângă densitatea rețelei de căi de comunicație, un element vital în organizarea și amenajarea teritoriului și în dinamica sa socio-economică, îl reprezintă starea de viabilitate a acesteia. Drumurile naționale ce deservește arealul studiat sunt: DN 1 (E 60-E81) Turda – Cluj-Napoca, ce traversează prin partea estică arealul nostru de studiu; DN 75 pe relația Turda – Buru – Lungești, cu continuare spre zona internă a Munților Apuseni. În ceea ce privește parametrii calitativi ai carosabilului drumurilor naționale menționate, se remarcă o situație pozitivă pe cea mai mare parte a lungimii acestora. De importanță majoră pentru rețeaua drumurilor rutiere, în contextul includerii teritoriului național în marile coridoare de circulație europene, sunt traseele autostrăzilor. Autostrada Transilvania (Brașov – Oradea – Borș) care străbate Regiunea de Nord-Vest a României își înscrie traseul pe teritoriul studiat de noi. Astfel, autostrada ocolește culmea principală a Dealurilor Feleacului pe la sud, aproximativ pe linia văii Hășdatelor (sectorul Luna de Sus – Vlaha – Ciurila – Crăești – Petreștii de Jos, după care taie apofiza Culmii Sănduleștilor până la Săndulești) și a fost dată în folosință în anul 2009 (sectorul Turda – Gilău, 42 km), respectiv 2010 (sectorul Turda – Câmpia Turzii, 10 km).

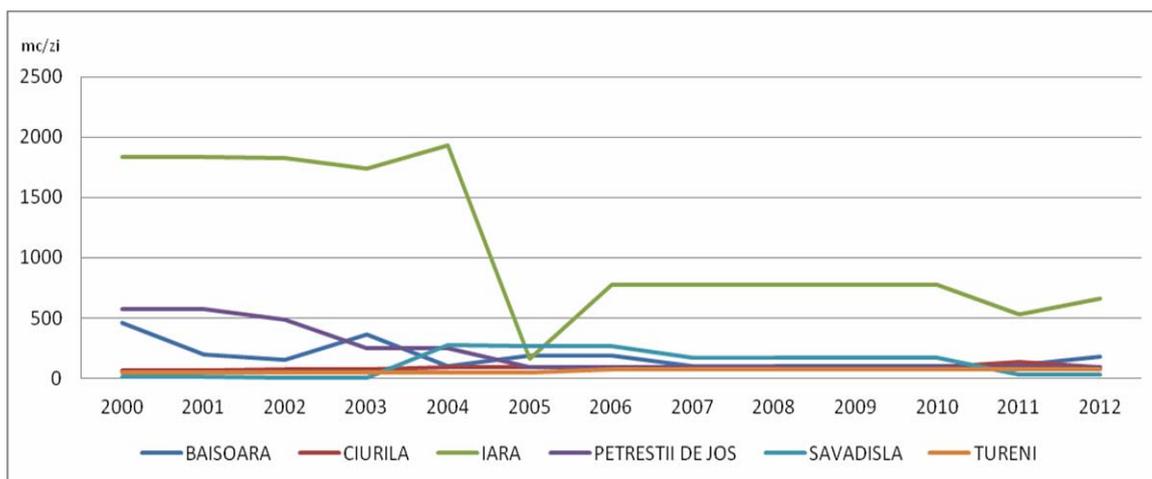

Figura 46. Evoluția capacității instalațiilor de producție apei potabile în Depresiunea Iara-Hășdate în perioada 2000-2012.

Sursa: INS, baza de date TEMPO-online.

Se remarcă o corelație între evoluția capacității instalațiilor de producție a apei potabile și cantitatea de apă distribuită consumatorilor și totodată o evoluție uneori contradictorie în raport cu creșterea constantă a lungimii rețelei de apă, ceea ce poate sugera, pe de o parte, un consum de apă mai redus, dar și o eficientizare a rețelei prin eliminarea sau reducerea pierderilor din sistem.

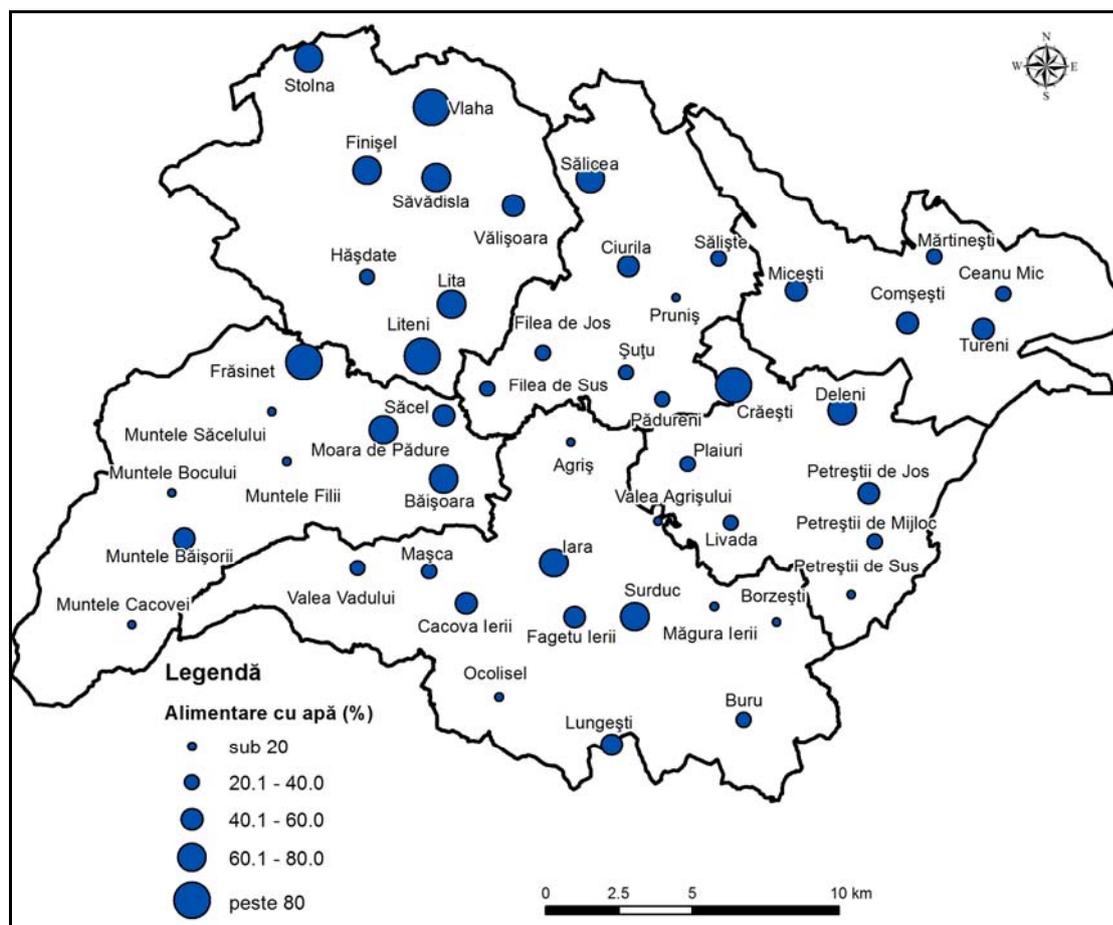

Figura 49. Ponderea locuințelor dotate cu instalație de alimentare cu apă în localitățile din Depresiunea Iara-Hășdate în 2011.

Sursa: INS, RPL 2011.

II.5.2.2. Infrastructura de canalizare

Infrastructura centralizată de canalizare era dezvoltată în anul 1990 doar în comuna Băișoara, unde rețeaua avea doar 0,5 km. Situația a rămas neschimbată până în anul 1995, când s-a introdus sistemul centralizat de canalizare în comuna Iara, cu o rețea în lungime de 0,7 km. Pentru 10 ani, rețelele nu au suferit modificări, extinderile începând cu anul 2007 (în comuna Băișoara).

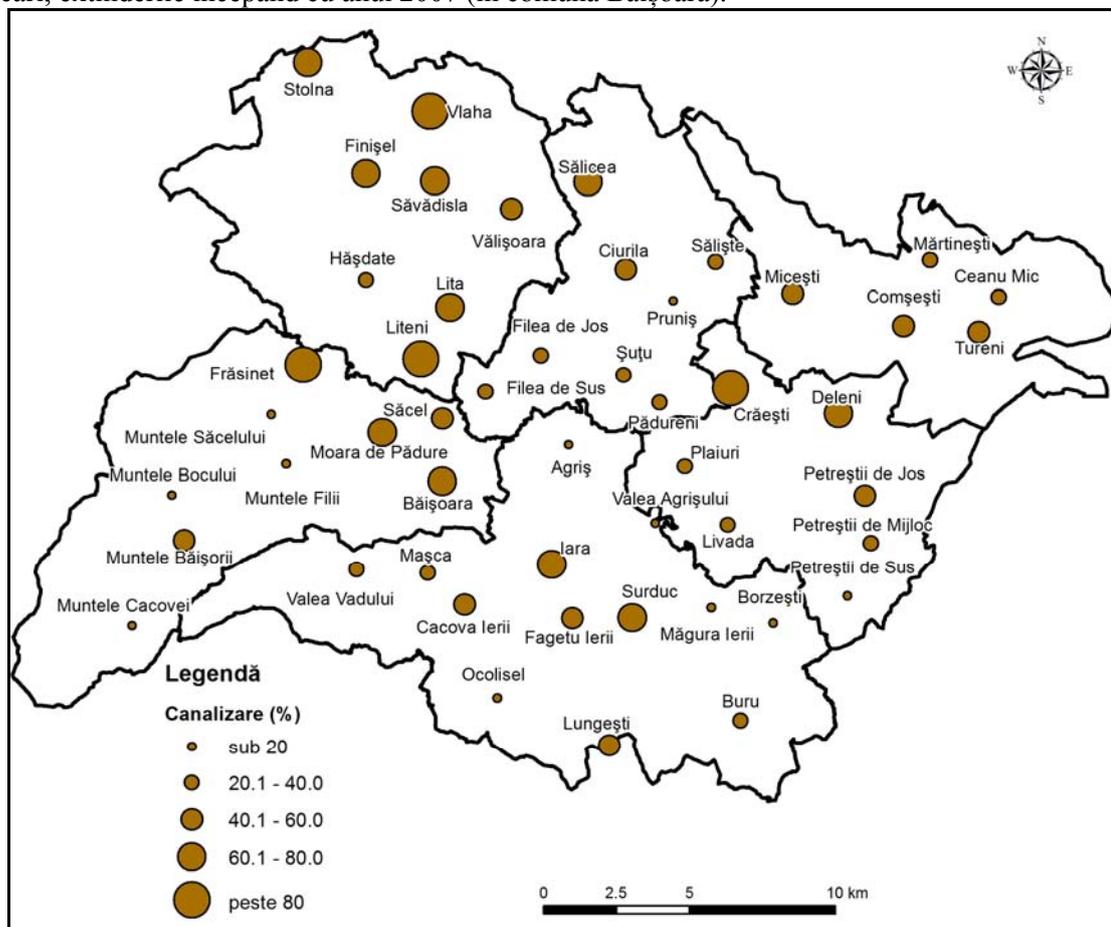

Figura 51. Ponderea locuințelor dotate cu instalație de canalizare în localitățile din Depresiunea Iara-Hășdate în 2011.

Sursa: INS, RPL 2011.

II.5.2.3. Alimentarea cu energie electrică

Comunele din Depresiunea Iara-Hășdate sunt alimentate din Sistemul Energetic Național, prin intermediul stațiilor de transformare locale.

II.5.2.4. Alimentarea cu gaze naturale și energie termică

Dintre comunele din Depresiunea Iara-Hășdate, doar două sunt racordate la rețeaua de distribuție a gazelor naturale, respective comuna Tureni, din anul 1997, când rețeaua avea o lungime de 7 km, și comuna Săvădisla, începând cu anul 2009, cu o rețea în lungime de 31,8 km.

Între timp, rețeaua de distribuție s-a extins în cele două comune, astfel că în anul 2012, ultimul pentru care există date, lungimea totală a rețelei era de 58,6 km, din care 34,1 km în comuna Săvădisla și 24,5 km în comuna Tureni.

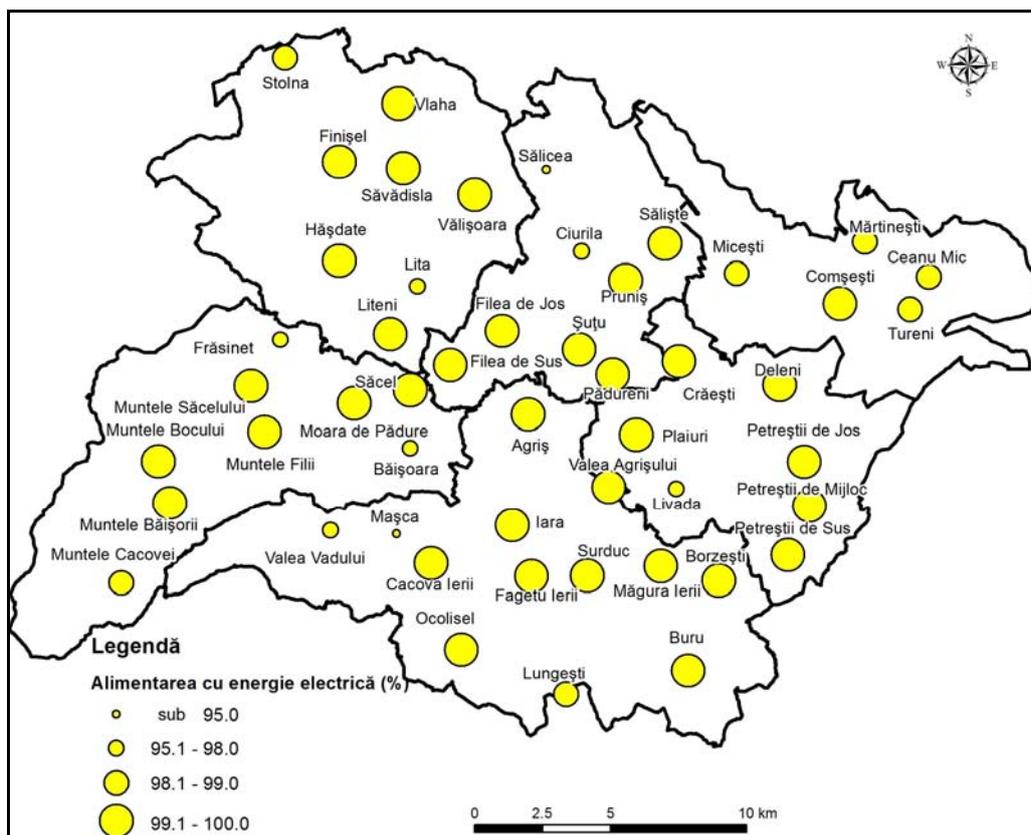

Figura 52. Ponderea locuințelor dotate cu instalație de alimentare cu energie electrică în localitățile din Depresiunea Iara-Hășdate în 2011. Sursa: INS, RPL 2011.

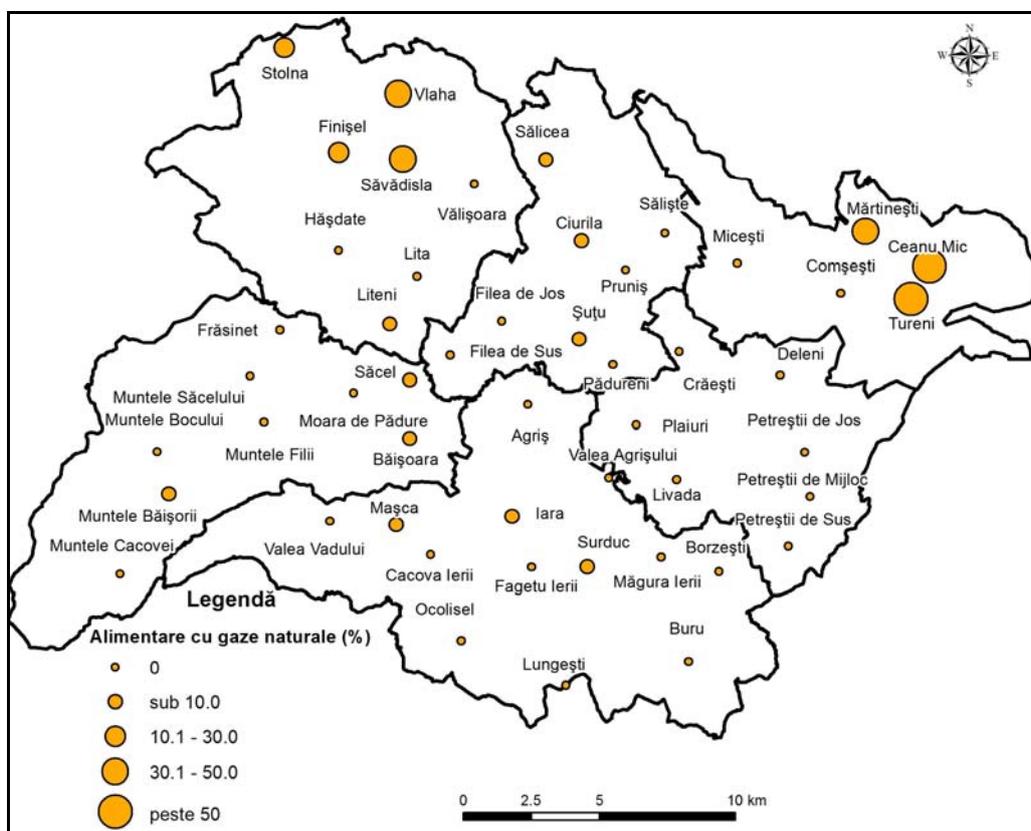

Figura 56. Ponderea locuințelor dotate cu instalație de alimentare cu gaze natuarel în localitățile din Depresiunea Iara-Hășdate în 2011. Sursa: INS, RPL 2011.

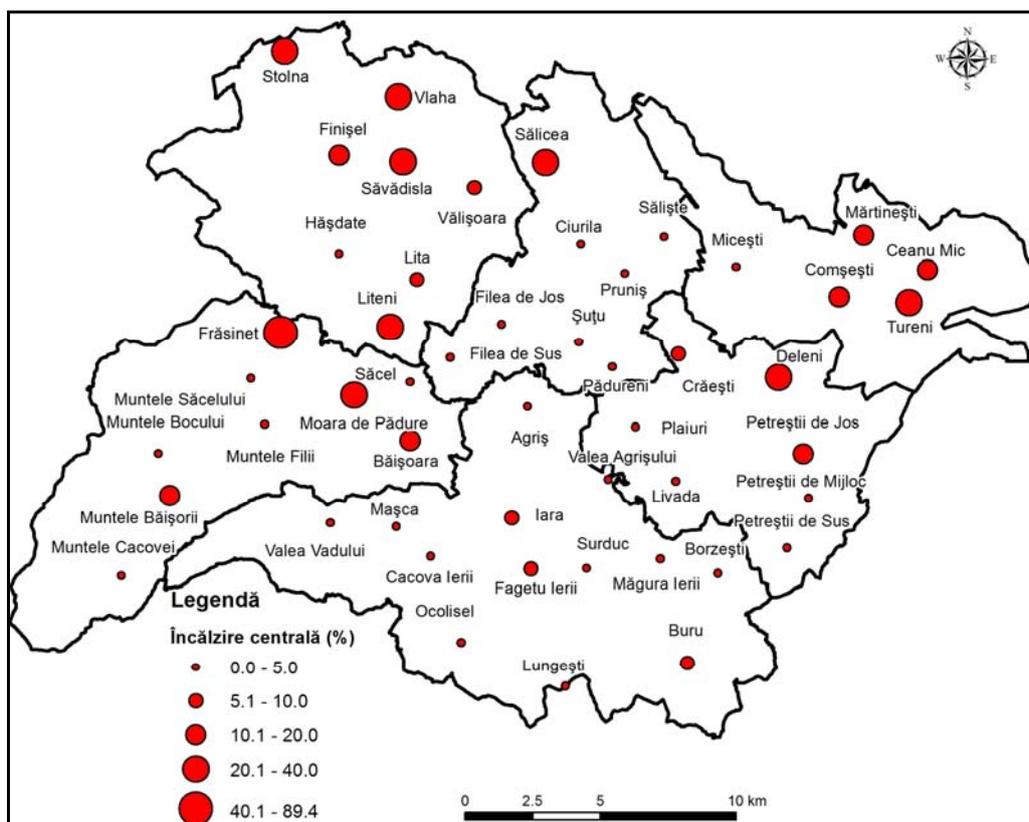

Figura 57. Ponderea locuințelor dotate cu instalație de încălzire centrală în localitățile din Depresiunea Iara-Hășdate în 2011.

Sursa: INS, RPL 2011.

Cap. II.6. Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Proximitatea față de municipiul Cluj-Napoca, de rangul I, de importanță europeană	Polarizarea manifestată de centrele urbane din zonă – Cluj-Napoca, Turda, Câmpia Turzii
Diversitatea formelor de relief (munte, podiș-deal)	Riscul manifestării alunecărilor de teren și a inundațiilor, cu precădere în zonele înalte
Flora și fauna foarte bogate și diversificate	Condiții pedo-climatice puțin favorabile practicării agriculturii intensive
Existența unor zone naturale protejate	Defrișarea unor zone împădurite și existența unor terenuri degradate, neproductive
Caracterul multi-etnic și multi-confesional al populației	Manifestarea frecventă a unor fenomene meteo extreme
Manifestarea fenomenului de suburbanizare în jurul municipiului Cluj-Napoca (Ciurila, Săvădisla, etc.)	Scăderea accentuată și continuă a populației stabile în ultimele 5-6 decenii
Dezvoltarea sectorului turistic și de agrement în zona Băișoara, Ciurila, etc.	Sporul natural negativ
Apariția unor mici unități de producție și de servicii în localitățile rurale	Accentuarea migrației externe și către mediul urban a forței de muncă tinere și a celei calificate
Existența unor resurse de forță de muncă calificată în agricultură, industria minieră, forestieră, etc.	Îmbătrânirea accentuată a populației și gradul ridicat de dependență
Existența unor resurse ale solului și subsolului însemnate în zonă (minereuri metalifere, materiale de construcții, pășuni și fânețe, ape,	Ponderea redusă a populației cu studii superioare

etc.)	
Potențialul ridicat pentru dezvoltarea pescuitului de agrément și comercial (salbă de lacuri de acumulare)	Ponderea ridicată a populației ocupate în sectorul non-formal (gospodării proprii)
Zona are un potențial mediu-ridicat pentru producerea energiei eoliene, din biomasă forestieră, solară, etc.	Dependența forței de muncă locale de locurile de muncă din mediul urban
Existența unei secții medicale cu paturi la Iara și a unor cabinete ale medicilor de familie în toate comunele componente (mai puțin Ciurila)	Lipsa unor ferme agricole de mari dimensiuni și practicarea pe scară largă a agriculturii de subzistență, rudimentară, pentru autoconsum
Dezvoltarea rețelei de farmacii private	Lipsa unor unități de procesare a materiilor prime agricole
Existența unor cămine culturale și biblioteci comunale în toate comunele din zonă	Slaba dezvoltare a structurilor asociative în agricultură
Accesarea, în perioada 2007-2013, a unor fonduri guvernamentale și europene pentru proiecte de dezvoltare rurală	Valorificarea insuficientă a patrimoniului natural și construit în scop turistic
Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii și a serviciilor de telecomunicații	Lipsa unor trasee turistice integrate, care să atragă un număr mare de turiști, cu un sejur prelungit
Dezvoltarea rețelei comerciale private de la nivel local (magazine, depozite, etc.)	Lipsa unor centre de permanență medicală
Serviciile satisfăcătoare de transport public (metropolitan) și privat către municipiile Cluj-Napoca și Turda	Starea avansată de degradare și de dotare a unor dispensare medicale comunale
Accesul facil la Aeroportul Internațional Cluj-Napoca	Numărul insuficient al cadrelor medicale
Starea tehnică bună a DN 1	Oferta culturală insuficientă de la nivel local
Dezvoltarea unor baze sportive moderne și a facilităților de tip SPA	Degradarea fizică a clădirilor cu destinație culturală și dotarea deficitară a acestora
Modernizarea și dotarea unor unități de învățământ	Deficitul de personal din sectorul administrației publice locale
Finanțarea publică a unor cluburi sportive locale	Capacitatea administrativă și financiară redusă a administrațiilor publice locale
	Lipsa accesului la rețeaua de cale ferată
	Starea tehnică proastă/mediocră a unor drumuri naționale, județene și comunale din zonă
	Valorile ridicate de trafic de pe DN 1, cu impact negativ supra mediului și siguranței populației
	Lipsa unor noduri rutiere care să asigure accesul populației din zonă la autostrada A3
	Lipsa unor trasee pentru bicicliști și a trotuarelor/zonelor pietonale în zonele construite
	Infrastructura deficitară de informare și semnalizare turistică
	Lipsa unor stații moderne de transport în comun
	Infrastructura sportivă școlară (săli și terenuri multifuncționale de sport) deficitară
	Starea avansată de degradare a stadioanelor și terenurilor comunale, lipsa dotărilor corespunzătoare
	Lipsa unor licee și școli profesionale
	Eficiența energetică redusă a clădirilor publice (unități de învățământ, sanitare, clădiri administrative etc.)

	Existența unui număr mare de persoane expuse riscului de excluziune socială (vârstnici, persoane de etnie romă, persoane cu handicap, copii ai căror părinți se află în străinătate, persoane fără locuință sau care locuiesc în condiții improprie etc.)
--	---

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Finalizarea autostrăzii A3 până la granița cu Ungaria, construcția nodului de la Ciurila și construcția autostrăzii A 10 Turda-Sebeș, care să conecteze zona la axele prioritare TEN-T	Accentuarea schimbărilor climatice și acutizarea unor fenomene meteo extreme
Valorificarea potențialului de producere a energiei verzi din zonă	Gradul redus de absorbție al fondurilor europene pentru agricultura și dezvoltare rurală
Obținerea de către Cluj-Napoca a statutului de Capitală Culturală Europeană în 2021, cu impact pozitiv asupra turismului local	Scăderea interesului investitorilor pentru valorificarea energiei regenerabile
Dezvoltarea agroturismului și creșterea interesului pentru această nișă de piață	Extinderea necontrolată a perimetrelor construite în defavoarea celor naturale și afectarea biodiversității
Existența fondurilor europene pentru proiecte de infrastructură rutieră, agricultură și pescuit, dezvoltare rurală, energie verde și eficiență energetică, protecția mediului, resurse umane, incluziune socială etc.	Continuarea fenomenului de migrare a forței de muncă în străinătate
Alocarea de resurse de la bugetul de stat pentru proiecte de dezvoltare a infrastructurii locale	Creșterea șomajului în rândul tinerilor, pe fondul stagnării economice de la nivel național și internațional
Creșterea pieței globale de produse bio / ecologice	Creșterea abandonului școlar, pe fondul restructurării rețelei de unități și a dificultăților economice ale populației
Conceperea și promovarea unor trasee turistice integrate la nivelul județului Cluj și a regiunii	Reducerea alocărilor de la bugetul de stat pentru proiecte de investiții ale autorităților publice locale
Accentuarea fenomenului de suburbanizare în jurul municipiului Cluj-Napoca, prin migrarea populației și a întreprinderilor către zona rurală din proximitate	Capacitatea administrativă și financiară redusă a ADI Zona Metropolitană Cluj-Napoca

PARTEA A III-A. STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ, OBIECTIVE, PROPUNERI, PROIECTE

Viziunea de dezvoltare:

Zona Depresiunii Iara-Hășdate va fi, la nivelul anului 2027, un spațiu rural accesibil, durabil și incluziv, integrat funcțional cu Sistemul Urban Cluj-Napoca-Turda și cu Zona Metropolitană Cluj-Napoca, care să redevină atractiv pentru locuitori, turiști și investitori, prin oferirea unui standard de viață mediu în context european.

D.A.S. 1. Creșterea accesibilității și susținerea mobilității:

Măsura 1.1. Creșterea mobilității în interiorul zonei studiate

D.A.S. 2. Sprijinirea dezvoltării economice a zonei studiate

Măsura 2.1. Crearea unui mediu de afaceri atractiv, competitiv și inovativ în zona studiată

Măsura 2.2. Dezvoltarea infrastructurii de sprijin a mediului de afaceri din zona studiată

Măsura 2.3. Valorificarea multiculturalității și a patrimoniului cultural și promovarea turismului în zona studiată

Măsura 2.4. Investiții în oameni și în competențe în zona studiată

Acțiuni:

D.A.S. 3. Îmbunătățirea calității mediului în zona studiată

Măsura 3.1. Protejarea biodiversității, peisajului și asigurarea calității factorilor de mediu din zona studiată

Măsura 3.2. Implementarea managementului riscurilor în zona studiată

Măsura 3.3. Implementarea managementului integrat al deșeurilor din zona studiată

Măsura 3.4. Creșterea eficienței energetice a clădirilor din zona studiată

Măsura 3.5. Stimularea producerii și utilizării energiilor regenerabile în zona studiată

Măsura 3.6. Extinderea și modernizarea infrastructurii de agrement și sportive din zona studiată

D.A.S. 4. Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare din zona studiată

Măsura 4.1. Asigurarea accesului locuitorilor zonei studiate la rețelele de apă și canalizare

Măsura 4.2. Asigurarea accesului locuitorilor zonei studiate la rețelele de energie electrică și termică

Măsura 4.3. Asigurarea accesului locuitorilor zonei studiate la rețelele de gaze naturale

Măsura 4.4. Asigurarea siguranței cetățenilor și prevenirea criminalității și a infracționalității în locurile publice din zona studiată

D.A.S. 5. Asigurarea accesului cetățenilor din zona studiată la servicii educaționale, medicale și sociale de calitate

Măsura 5.1. Asigurarea accesului la infrastructură și servicii de educație de calitate pentru toți locuitorii zonei studiate

Măsura 5.2. Asigurarea accesului la infrastructură și servicii de sănătate de calitate pentru toți locuitorii din zona studiată

Măsura 5.3. Asigurarea accesului la infrastructură și servicii sociale de calitate și combaterea sărăciei în zona studiată

D.A.S. 6. Dezvoltare locală prin investiții integrate

Măsura 6.1. Asigurarea unor spații publice de calitate și oportunități de petrecere a timpului liber

Măsura 6.2. Sprijinirea unor proiecte integrate de dezvoltare rurală durabilă

D.A.S. 7. Asigurarea bunei guvernance și creșterea capacității administrative la nivel local

Măsura 7.1. Întărirea cooperării între administrațiile publice și cetățeni și creșterea transparenței în localitățile din zona studiată.

PARTEA A IV-A. CONCLUZII

Lucrarea de față s-a dorit să reprezinte un studiu integrativ și integrator de planificarea teritoriului, care să evidențieze caracteristicile fizico-geografice și socio-economice, situația existentă, problemele și disfuncționalitățile unui teritoriu rural cu un specific aparte, la interferența Depresiunii Transilvaniei cu Munții Apuseni, Depresiunea Iara-Hășdate. De asemenea, lucrarea și-a propus să identifice și să prioritizeze soluțiile și direcțiile de dezvoltare durabilă pentru acest spațiu depresionar.

Aplicarea acestei abordări pe un teritoriu de tip microregiune a necesitat o metodologie de lucru care s-a inspirat în bună măsură din cea utilizată în vederea realizării planurilor de amenajare a teritoriului zonal, în particular a celor de tip inter-comunal, care se pretează cel mai bine pentru arealul studiat.

Astfel, structura lucrării a inclus acele capitole care sunt în mod obișnuit cuprinse și în aceste documentații de amenajare a teritoriului: cadrul natural, mediul, populația și rețeaua de localități, economia, infrastructura și rețelele tehnico-edilitare. Analiza multicriterială a elementelor care stau la baza dezvoltării locale a permis sublinierea aspectelor specifice ale acestei regiuni, dar și principalele probleme și disfuncționalități care se cer a fi rezolvate. Toate acestea au fost reprezentate grafic și cartografic prin programe de specialitate, de GIS și cartografiere digitală, în primul rând ArcGIS, dar și Global Mapper și Google Earth, fiind create planșe și analize de detaliu pentru fiecare capitol, în final fiind elaborate planșele specifice planurilor de amenajare a teritoriului zonal inter-comunal.

În acest sens, analiza SWOT și strategia de dezvoltare deschid orizontul spre viitor. Acestea sintetizează liniile directe și aspirațiile de creștere ale depresiunii Iara-Hășdate pentru orizontul 2027 în condițiile în care măsurile și proiectele propuse în strategie vor fi implementate.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Abraham, D. (1991) *Introducere în sociologia urbană*, Edit. Științifică, București
2. Albrechts, L. (2001) *From traditional land use planning to strategic spatial planning*, în: Albrechts, L., Alden, J., Rosa Pires, A. *The C=changing institutional landscape of planning*, Aldershot, Ashgate
3. Albu, Al., Roșu-Hamzescu, I. (1987) *Migrația internațională a forței de muncă*, Editura Științifică și Enciclopedică București
4. Antonescu, Daniela (2003) *Dezvoltarea regională în România. Concept, mecanisme, instituții*, Edit. Oscar Print, București
5. Balchin, P., Sykora, L., Bull, G. (1999) *Regional Policy and Planning în Europe*, Routledge, Londra
6. Benedek J. (2001) *Introducere în planning teritorial*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca
7. Benedek, J. (1998) *Relațiile oraș-spațiu rural. Abordare teoretică*, Studia UBB, Geographia, XLIII, 1, Cluj-Napoca, pp. 97-112
8. Benedek, J. (2000) *Organizarea spațiului rural în zona de influență apropiată a orașului Bistrița*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
9. Benedek, J., Imbroane, A. (1994) *Probleme privind crearea unei baze de date geografice referitoare la așezări*, I-a Conferință Regională de Geografie, Timișoara, pp. 254-262
10. Bold, I., Crăciun, A. (1999) *Organizarea teritoriului*, Edit. Mirton, Timișoara
11. CEC (1999) *European Spatial Development Perspective (ESDP) – Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the EU*, Office for official publications of the European Communities, Luxembourg
12. Chițu, C. (1981) *Relieful și solurile României*, Editura Scrisul Românesc, Craiova.
13. Cocean, P. – coord. (2007) *Amenajarea teritoriilor periurbane. Studiu de caz – zona periurbană Bistrița*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
14. Cocean, P. – coord. (2009) *Mărginimea Sibiului. Planificare și amenajare teritorială*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
15. Cocean, P. – coord. (2010) *Planificarea și amenajarea teritoriului zonal. Studiu de caz: Valea Hârtibaciului*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
16. Cocean, P. (1984) *Potențialul economic al reliefului din Munții Apuseni*, Editura Academiei R.S.R. București.
17. Cocean, P. (2003) *Geografie regională*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
18. Cocean, P. (2005) *Geografie regională. Evoluție, concepte, metodologie*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca;
19. Cocean, P., Zotic, V., Puiu, V., Moldovan, C. (2010) *Amenajarea teritoriului suburban al municipiului Bistrița*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
20. Faludi, A. (1973) *Planning Theory*, Oxford, New York, Pergamon Press.
21. Goovaerts, P. (1997) *Geostatistics for Natural Resources Evaluation*, Oxford, Oxford University Press
22. Groza, O. (2005) *Bazele teoretice ale planificării teritoriale*, Editura Universitas, Iași
23. Haidu, C., Zotic, V., Surd, V. (2006) *Specific application and GIS databases for local administration. Case study: Floresti commune, Cluj County*, in Geographia Technica nr. 1, 2006, Ed. Studia Crescent, pp. 35-41
24. Ianoș, I. (2000) *Sisteme teritoriale*, Edit. Tehnică, București.
25. Ianoș, I., Heller, W. (2006) *Spațiu, economie și sisteme de așezări*, Edit. Tehnică, București
26. Ianoș, I., Humeau, J.B. (2000) *Teoria sistemelor de așezări umane*, Edit. Tehnică, București
27. Ilieș, A., Tătar, M. (2006) *The system and practice of spatial planning in SE Europe*, pp. 72-81, in *Structural Analysis of Spatial and Human Sources for Interregional Cooperation in Southeast Europe, Slovenia and Austria*, Editor Jernej Zupancic, Narodna in univerzitetna knjiznica, Ljubljana, Slovenia
28. Irimuș, I., A., Man, T., Vescan, I., (2005) *Tehnici de cartografie, monitoring și analiză GIS*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca
29. Maier, A., Surd, V. (1977) *Populația și așezările din complexul depresionar Iara-Hășdate*, Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, seria Geologia-Geographia
30. Mayhew, Susan (2009) *Dictionary of Geography*, 4th edition, Oxford University Press, UK
31. Mureșan, Alina (2002) *Regiunea de bordură a Munților Apuseni cu Depresiunea Transilvaniei (sectorul Someșul Mic – Ampoi)*, teză de doctorat, Cluj-Napoca
32. Mureșan, Cornelia (1999) *Evoluția demografică a României. Tendințe vechi, schimbări recente, perspective*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca

33. Nimigeanu, V. (1984) *Metodologia cercetărilor geografice regionale*, Univ. Alexandru Ioan Cuza, Iași.
34. Pascariu, G. (2010) *Structura și dinamica sistemelor de așezări umane și procesul de planificare teritorială*, Editura Universitară Ion Mincu, București
35. Pop, Gr. (2007) *Județul Cluj*, Edit. Academiei, București
36. Popescu, Claudia (1996) *Contribuții teoretice privind relația dintre industrie și organizarea spațiului*, Studia UBB, Geographia, XLI, 1-2, Cluj-Napoca, pp. 146-152.
37. Popescu-Argeșel, I. (1971) Depresiunea Iara. Observații geomorfologice, Studii și comunicări, Științele Naturii, Muzeul Județean Suceava
38. Răduțiu, A., Gyémánt, L. (1995) *Repertoriul izvoarelor statistice privind Transilvania 1690-1847*, Edit. Univers Enciclopedic, București;
39. Roșu, Al. (1973) *Geografia fizică a României*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
40. Rusu, R., Man, T. (2006), *The Reilly-Converse urban attraction model applied to Banat using GIS*, p. 175-180, Geographia Technica, Cluj University Press
41. Schreiber, W., E., Drăguț, L., Man, T. (2003) *Analiza peisajelor geografice din partea de vest a Câmpiei Transilvaniei*, Editura Presa Universitară Clujeană
42. Surd, V. (1978) *Abordarea sistematică în studiul rețelelor de așezări*, Studii și cercetări de geol., geofiz., geogr., Geografie, tomul XXV, București.
43. Surd, V. (1992) *Sistemele de așezări din Munții Apuseni*, Studia UBB, Geographia, XXXVII, 1-2, Cluj-Napoca, pp. 92-100;
44. Surd, V. (1993) *Așezările din bazinul inferior al Arieșului*, Editura Interfețe, Cluj-Napoca
45. Surd, V. (2000) *The Rural Tourism in Periurban Areas – Micești Model, Cluj County Romania*, in rew. Turizam, br.4, Savremene tendencije u turizmu, hotelijerstvu i gastronomiji, pag. 134-135, Univerzitet u Novom Sadu, Serbia
46. Surd, V. (2001) *Geodemografie*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
47. Surd, V. (2002) *Introducere în geografia spațiului rural*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
48. Surd, V. (2010) *Restrains and Opportunities of the Romanian Rural Areas*, In Journal of Geography, 5-1, 2010, pp. 55-66, University of Maribor, Slovenia
49. Surd, V. (2010), *Rural Space Regeneration in Romania*, in Journal of Settlements and Spatial Planning, no.1/2010, Cluj University Press, Cluj-Napoca
50. Surd, V. editor (1999) *Rural space and regional development*, Editura Studia, Cluj-Napoca
51. Surd, V., Bodocan, V., Ipatiov, F., Mureșan, Alina (1991) *Populația și așezările din Munții Gilău-Muntele Mare*, Universitatis „Babeș-Bolyai”, Geographia 1
52. Surd, V., Moldovan C. (2005) *Touristical Potential of Iara-Hășdate Depression, Cluj County Romania*, in rew. Turizam, br.9, Savremene tendencije u turizmu, hotelijerstvu i gastronomiji, Univerzitet u Novom Sadu, Serbia
53. Surd, V., Zotic, V., Puiu, V., Man, T. (2003) *Riscul geografic și prețul terenului în intravilan. Studiu de caz, localitatea Micești, jud. Cluj*, în volumul II Riscuri și catastrofe, Editor Sorocovschi, V., Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, pp. 244-255
54. Surd, V., Zotic, V., Puiu, V., Moldovan, C. (2007) *Riscul demografic în Munții Apuseni*, Edit. Presa Univesitară Clujeană, Cluj-Napoca
55. Tălângă, C. (2000) *Transporturile și sistemele de așezări din România*, Edit. Tehnică, București
56. Vincze, Maria (2000) *Dezvoltarea regională și rurală. Idei și practici*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
57. Waterhout, B. (2008) *The Institutionalisation of European Spatial Planning*, IOS Press, Amsterdam
58. Zotic, V. (2005), *Componentele operaționale ale organizării spațiului geografic*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
59. Zotic, V., Puiu, V., Surd, V., Moldovan C. (2008) *Spatial Organizing of Suburban Territories and Urban Development. Case Study: Bistrița Municipality, Romania*, (abstract) în volumul 31st International Geographical Congres „Building Together our Territories”, Tunis, Tunisia